

РЫГОР БАРАДУЛІН

АДАМ І ЕВА
Лірыка

Выдавецтва «Беларусь»
1968 г.

Бел 2
Б 24

Мастак В. Шаранговіч.

7—3—3
96—68

АДАМ І ЕВА

Пакуль далёка спіць залева
І сопкі песцяцца ў смуге,
Яны ўдваіх,
Адам і Ева,
Капаюць бульбу
у тайзе.
Конь пасвіцца,
бялее грыва
З перастаялае травы.
Спрадвечны сум
апаў тужліва —
Лятуць у вырай журавы.
Услед махаюць крыллем кволым
Кусты, лімонніцы, чмялі.
Спрадвечных дрэў
спрадвечны кворум,
Спакой спрадвечны на зямлі.
На момант
сэрца ён асіліць,
І здасца,
што няма трывог,
Што з недалёкай Хірасімы
Не паскубуць вятры мурог,
А толькі ціхія павевы
Хвалююць ільмакі ў тузе.
Яны ўдваіх,
Адам і Ева,

Капаюць бульбу
ў тайзе.

*

Сюды,
ў дажджы,
ў мароз сіберны,
Аратаі і кавалі
З-пад Вільні,
з Віцебскай губерні
Гадамі
землякі брылі.
Над імі
выраі ляцелі
Дамоў,
да веснавых грамоў,
І хмаркі плавалі,
як цені
Дымоў
з астылых каміноў.
Ад роднага стала,
ад бульбы
Дарогі розныя вялі:
Адных —
даўгі рубель
і булкі
Завабілі на край зямлі,
Тых —
залатая ліхаманка

Занесла ў непралазь пургі.
Не горача пад лахманамі
Было ад вогнішчаў тайгі.
Ну, а каму
саболі пасвіць
Давер'е аказаў урад.
Лёс —
конь натурлівы —
да шчасця
Не вёз:
быў час, як канакрад.

*

А раніцай
туман гад солкай —
Густая пара
над катлом:
Знаёма пахла
бульбай сопкай,
Сялом,
пакінутым жытлом.
Там
на страсе пяе салома.
Як чарацінка ў крыгаход,
І песня родная
І слова
Былі раднейшыя штогод.
Вякі...
Прыморскія размах!...

Забыўся чорны хлеб,
але,
Як незабыўныя прысмакі,
Гасціла
бульба на стале.
І зазімкам,
калі на тоні
Ішло дасвецце ў туманах,
Яна
згрубелыя далоні
Кабетам халадзіла ў снах.
Хаціны,
што ў лясных паветах
Замёў каторы ліставей,—
На шчодрай далані планеты
Былі
ад бульбінак драбней...

*

Не хвалімся
часінай тою,
Калі яе —
усім на страх —
Палілі
з прастатой святою.
Як ерэтычку,
на кастрах.
Ды ў прыску
бульбу ўгледзеў продак,

Калі карчы зглыдаў агонь,
І, нібы ўзважваў самародак,
З далоні кідаў на далонь.
Яна —
не майце бульбу ўлегцы —
З усімі стравамі на «ты».
Гурок,
каб з ёю поплеч легчы,
Дае нырца ў расол круты.
І смагне селядзец у лёку,
І ў лютай пары млее кроп.
Яна сюды прыйшла здалёку —
У баразне
па трыццаць коп...
Дыміся бульбай,
край маленства.
Яе стварала спакваля
Па вобразу і падабенству
Свайму
карміцелька-зямля.

*

Крычу на ўсё Прымор'е:
— Бульба!
Прымі паклон ад земляка.
Расці,
з гарачых снежак гурба,
Што маці сыпле з саганка.
Ні дождж,

ні град цябе не пясціць,
Надзейны хлеб маёй зямлі.
Не грэбвалі
табой і песняй —
З сабою землякі ўзялі.
А покуль недзе спіць залева,
Тайфун
вятры ў мяхах вязе,—
Яны ўдваіх,
Адам і Ева,
Капаюць бульбу
у тайзе...
1965

НА ЦАЛІНУ

Вагон таварны дрогка тузае.
Гарыць трапётка стэарын.
Там жарты заглушае музыка,
Тут многіх сон паспеў скарыць.

Абапал — па дарожных правілах —
Слупы з падпорамі — ў струну,
Бы плечы два сябры падставілі,
Каб трэці мог далей зірнуць.

А вецер, дым над дахам сцелючы,
Праводзіць у далёкі шлях.
Ды нам на шчасце, з поўным,
Велічна
Дарогу Волга перайшла...

1956

ВЕЧАР НАД ТАБОЛАМ

Павекі пазаплюшчылі лілеі,
Спяць, ліст-далонь падклаўшы пад шчаку,
Табол парушыць іх спакой не смее —
Стамлёна расцягнуўся на пяску.

І вецер так залётаўся, што ўрэшце
Тут падрамаць у чараты прылёг...
— Ой, гусі воду скалацілі ў рэчцы...—
Дзявочы голас чуецца здалёк.

На беразе засмяглым бестурботна
Аб нечым ціха шэпчуць кавылі.
Глыбей залезлі ў залатыя соты,
Як чорныя калматыя чмялі,
Сланечнікавы семкі;

І чакаеш,
Што зараз раптам загудуць яны
Суладна з песняй маладой, якая
Са стэпу гоніць векавыя сны.

1956

ЛІСТ З ДОМУ

Бурты кладуцца, як барханы.
Лапатам не даём астыць.
Ды што за шум?..
Прыйшлі лісты,
Лісты ад родных, ад каханых.

І мне ж тут нешта быць павінна...
Матулін почырк пазнаю.
І піша пра бяду сваю,
Пра радасць і пра ўсе навіны:

«Сусед наш справіў наваселле.
Ну, а ў бары па верасу
Грыбоў — хоць закладам касу,
І ўжо арэхі палыселі...»

І зноўку зерне з-пад лапаты
Уверх ляціць ва ўсе бакі
І падае. (А так шпакі
На луг садзяцца там, за хатай...)

1956

ДОБРАЙ РАНИЦЫ

А птушкі расстанне прарочаць.

Зара маладая займаецца...

Кажу я табе:

— Добрай ночы!

Хоць трэба казаць:

— Добрай раніцы!

І вочы ўглядаюцца ў вочы,

Вясёлыя, шчыра ўсміхаюцца.

І кажуць яны:

— Добрай ночы!

Хоць трэба казаць:

— Добрай раніцы!

І рукі разняцца не хочуць—

Мацней яшчэ толькі сціскаюцца,

І кажуць яны:

— Добрай ночы!

Хоць трэба казаць:

— Добрай раніцы!

1957

* * *

Як захлынуўся ад радасці жаўранак,

Славячы сонца вясновага дня,

Як па куп'і на балотных выжарынах

Мякка хрумсціць пад нагою сушняк;

Як па-над ярам пад ветравым подыхам

Вольха сухая рыпіць і рыпіць.

Як адвяхоркам над соннымі водам!

Кнігаўка ўсё не дапросіцца піць,—

Тры гады я не чуў.

Як засіnelася возера чыстае,

Бо маладая красуня вясна,

Каб падсініць аблачынкі пушыстыя,

Сінькі ў ваду сыпанула спаўна;

Як палахлівым дзіцём устрывожаным

Хмель каля вольхі абвіўся вакол,

Як у бары, бы маленькія вожыкі,

Шышкі хваёвыя ўсыпалі дол,—

Тры гады я не бачыў.

Як над бруістаю быстраю рэчкаю

Пахнуць лілеі, аер і чарот.

І першацвет далікатны парэчкавы,

І чарназём той, што вывернуў крот,—

Тры гады не ўдыхаў.

Зноўку ступаю знаёмымі сцежкамі,
Тымі, што крочыў на золку заўжды.
Кветкі мне ўслед пазіраюць з усмешкай,
З тымі ж, з якімі глядзелі тады...

І крапіва маладая стрыкаецца,
Быццам пяшчотны, прыемны ўспамін.
Ём я капусту трыгубую зайцаву,
Гладжу зморожаны ліст журавін.

Ясны блакіт вам,
    прасторы зялёныя,
Хай жа над вамі з зары да зары
Радасна жаўранкі звоняць натхнёныя,
Сонца гарыць!

1957

* * *

У верасня — свой, асаблівы пах:
Курыць сівец — плыве дымок гаркавы.
Зямлёю пахне бульба у капцах,
Антоніўкамі — зоры па начах
І туманы — ляжалаю атавай.

А гарбузы пралежалі бакі
І абвіліся павучынай пражай.
Здавалася, — за хмарай хлапчукі
Разрэзалі гарбуз на два кукі
І ўночы Млечны Шлях на семкі
    пражаць.

Радойку адбываць гатоў заўжды.
Ступаеш золкай, колкаю расою —
Дымяцца ўсцяж зялёныя сляды.
Адбілася цялё ад чарады,
А пыса пахне цёплым сырадоём.

У верасня ёсць самы светлы дзень,
Прыемна ён душу маю трывожыць,
Хоць зноў штаны кароткія надзень
І, гледзячы на свой цыбаты цень,
Пусціся басанож у падарожжа,

У край, дзе раніцай салодкі сон,
Дзе ў сумцы агурок, аловак, сцёрка

(А вочы расцвілі, як сіні лён),
Дзе пяцярнёй махае кожны клён —
Жадае зарабляць адны пяцёркі;

Дзе ў калідоры цяжка сцішыць бег,
Сядзець у класе гэткая нудота.
Ля вокан вераб'і лятуць з-пад страх.
І, як у кут паставілі за смех,
Ты дома ўсім паказваеш з ахвотай.

У верасня—свой, асаблівы пах:
Курыць сівец — плыве дымок гаркавы,
Зямлёю пагне бульба у капцах,
Антоніўкамі — зоры па начах
І туманы — ляжалаю атавай.

1957

БАЦЬКУ

Не выйшаў ты і ў гэты раз
Мяне спаткаць, паднесці рэчы...
Ля весніц толькі зноў твой вяз
Крануў галінамі за плечы.

Ты мне не падасі рукі,
Глядзіш удаль з-за шкла партрэта...
Ці бачыш, вырас сын які!
Скажы хоць слова для прывета,

А я... чакаў з усіх дарог
Цябе ў сорок чацвёртым... летам.
Калоны ні адной не мог
Я прапусціць з ахапкам кветак.

Хацелася пачуць: «Сыноч...»
І крыкнуць радаснае: «Тата?»
Бацькоўскім быў мне ножны крок...
Усё ішлі, ішлі салдаты...

Каторы раз сыходзіў снег...
Дамоў вярнуліся суседзі.
Я кожнаму насустрач бег
І чуў кароткае: «Прыедзе...»

Калі ж у крыўдзе мне сябры
Гразіліся падчас бацькамі.

Тады хацелася наўзрыд
Заплакаць шчырымі слязамі.

Не плакаў я — усім на злосць,
Бо ў хаце быў адзін — мужчына.
Не йшоў ты...
Маці маладосць
Глыбей заворвалі маршчыны.

І зараз — еду я здалёк,
Чакаю ўсё — зайду, а маці
Мне скажа: «Пазнаеш, сыноч!
Вось наша ўся сямейка ў хаце...»

Паверыць цяжка мне таму,
Што больш не прыйдзеш ты дадому.
А шапку я заўжды здыму
Перад магілай невядомай...

1957

ПА ЗЯЛЁНЫЯ ВЕНІКІ

Прыйшоў пятрок — сарваў лісток...
Прыказка.

Пакуль пятрок гаямі не прайшоў
І не сарваў лісток з бярозы,
Ідзем у лес ламаць вішшо.
Над пожняй стракацяць стракозы.

Як парыць!
Конікі підуць ціш.
Ступаеш босаю нагою,
Залез на дрэва — ўніз ляціш,
Бяроза выгнецца дугою.

Куды ні паглядзіш — з усіх бакоў
Ураз цябе ўсяго акрыла
Зялёнай хмарай матылькоў,
Трапёткіх, клейкіх, аднакрылых.

Яны дрыжаць і хочуць паляцець
Туды, дзе гуд стаіць чмяліны
І дзе з мядзведзіцай мядзведзь
Збіраюць дзетухнам маліну.

Дык венікі зялёныя ламай,
Галінку выбірай любую!
Бярозку адпускай — няхай

К налеццю больш вішша гадуе.

А сонца нізка.
У дарогу час!
Вішша ляжыць у кучы многа.
Як мёд, такі салодкі квас
І луста хлеба аржаного.

Ад злых мурашак ды ад крапівы
Усё смыліць, гарыць без дыму.
Дадому крочыш ледзь жывы
З ахапкам лета за плячыма...

1958

ТРЭБА ДОМА БЫВАЦЬ ЧАСЦЕЙ

Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не гoscем,
Каб душою не ачарсцвець,
Каб не страціць святое штосьці.
Не забыць, як падвялы аер
На памытай падлозе пахне,
Як у студню цыбаты асвер
Запускае руку да пахі.

Не забыць сцэжкі той, што цябе
На дарогу выводзіла з дому,
Што у хаце там быў рубель
У цане і па курсу старому.
Не забыць, як марозам злым
Клямка пальцы пячэ балюча
І адкуль на сталe тваім
Бохан свежага хлеба пахучы.

Помніць свой на іржышчы цень,
Не забыць, як завуць суседа,
Не забыць, як п'яе пад дзень
За вясёлым сталом бяседа.
Трэба дома бываць часцей,
Трэба дома бываць не гoscем,
Каб душою ты стаў чысцей
І не страціць святое штосьці.
1960

ПАЛАТА МІНЁРАЎ

Руку аднагодак працягвае мне,
Пацісну я куксу ў шрамах, бы ў разорах,
І порахам
ды марганцоўкай дыхне
З раённай бальніцы
«палата мінёраў».

Далёка на захад адкочваўся гром.
Гулялі ў вайну мы —
у нашых і немцаў,
Вайна ж,
пазалёгшы за кожным кустом,
Глядзела навокала позіркам немым.

Мы рана сталелі ў зямлянках сырых,
Але забываліся цацкі няскора,
І рваліся «цацкі»...
І ўрач гаварыў:
— Яшчэ папаўненне ў палату мінёраў...

Здавалася,
ў цішы
рышела зямля
На восі,—
нібы на пратэзе,—
у зморы.
Пасля перавязкі

(ой, раны смыляць!)
Спявалі «Арлёнка»
палата мінёраў.

Вятрыска лісты нам на шыбіну клаў,
Рабіны
рукамі здаровымі
гойдаў.
І доўга не мог нас даклікацца ў клас
Той верасень
сорак чацвёртага года...

З пустым рукавом
сын вярнуўся дамоў,
А маці, як яблыня, белая
з гора...

Хай порахам толькі
запахне ізноў,
Вы ўчуеце, хлопцы
з палаты мінёраў.

Ты помніш:
асколак абвугліла кроў,
Ты ведаеш міны
здрадлівы нораў...
Белзбіетная ў дваццаць гадоў,—
Ты ў першым запасе,
палата мінёраў!

1960

КАЛЫСКА

Зямля — калыска розуму,
але нельга вечна жыць у калысцы.
К. Э. Цыялкоўскі

Неба снім навісла полагам.
Шчыры дзякуй табе, калыска!
Не ўзрасціла ты семя кволлага,
Не прыземліла мары нізка.

Полаг вышыт шляхамі млечнымі.
Сонца — забаўка ў аблачынках.
Незямныя нам раны залечвала
Ты — сусвету ўсяго
пясчынка.

Абгароджаная Карпатамі
І спавітая ў Гімалаі,
Як далонь чалавека шурпатая,
Чалавеку ты ўжо малая.

І казі мы шляхамі арлінымі
Паляцім да планет насцярожаных,—
Ты, прапахлая кменам, глінаю,
Будзеш зоркаю наддарожнаю.

Нават космас сівы перайначым мы.
Толькі сум па Зямлі агорне:

Там жаўрук кроплю сонца гарачую
Аж да восені студзіць у горле.

Крумкачы па-над борам крумкаюць,
На лугах мурава густая,
Жарабя цягне траўку хрумсткую,
І малога ў бакі хістае.

У туманнасцях ускалмачаных,
Дзе касмічныя завірухі.
Нам прыпомняцца рукі матчыны,
Што люлялі калыску, рукі.

Тыя добрыя рукі першымі
Ад зямлі нас паднялі ўгору:
— Глянь, сыночак, стагі завершаны...
Глянь, пльвуць журавы над борам...

1960

СКРЫПАЧЫ

Зноў піла пад пахаю ў чахле.
Бы ў фугляры скрыпка.
Пэўна, самі
Не згадаюць, хто іх на сяле
Ахрысціў вясёла скрыпачамі.

Так і асталіся скрыпачы
У вясны ды ў лета прымакамі
І не маюць часу адпачыць:
Ходзяць, граюць вострым! смыкамі.

А смыкі ўвап'юцца ў круглякі —
Ніякой не трэба каніфолі,—
Добра ўсмоляць крохкія сукі,
У сярдзітай елкі іх даволі.

Закурыцца — жах зірнуць ажно —
Белай завірухай пілавінне.
Скрыпачы любое бярвяно
Абкантуюць, перапалавіняць.

І шчырэ з рання да цямна
Дружная скрыпачая капэла.
Пахне баравінаю сасна,
П'яная асіна — лісцем прэлым.

Выразай цымбалы з той сасны —

Бор застогне, ледзь кручкамі ўдарыш.
З дуба зробіш кадзі — як званы,
Загудуць працяжна на базары,

А з бярозы выгнеш палазы —
Запяюць на стылым снезе сані.
Не дагоняць санак маразы,
Вецер, захлынуўшыся, адстане.

Будзе новы дом стаяць вякі
І звінец над зацішшу аселіц
З лёгкае скрыпачае рукі
Пад смыкамі ветру і мяцеліц.

1958

ВЯТРАК

Сонца і ветру батрак,
Стаіць на пагорку вятрак,

Суседзі сваё адмахалі,
Адзін сірацее...
Пыльна.
Дзе ж гэта падводы з мяхамі?
Чакае, ўглядаецца пільна.

Калі ж заскльгочуць восі!
Не чуць...
А начамі сніцца:
Каўшы засыпае восень —
Ён смачна хрумсціць пшаніцай...

Махнуць журавам:
— Да сустрэчы!
Ён хоча, ды ўсё дарэмна.
Распяўся кажан у падстрэшшы.
Пугач вірлавокі дрэмле.

А ў яго ж быў размах,
А ў яго ж, бывала.
Ранняя зіма сама
Пытлю пазычала.

А глядзела ж на вятрак

Столькі воч з пашанай.
Ходзяць жорны — проста страх!
Быццам два паўшар'і.

Зерне трушчыў дацямна.
Хмару браў пад паху,—
Азалелая, яна
Навальніцай пахла.

Сонца і ветру батрак,
Сумуе самотны вятрак.

1960

СТАЛАСЦІ ПАРА

Касяк гусей над борам парадзеў.
Сумуе бор пад сыты крак качыны.
У рыжай верасовай барадзе
Прабілася сівінка павуціны.

Уранні сонца выліла агонь
На хіб шчаціны хісткага веру.
Схавалі хвалі хліпкія яго —
Ён іклы зноў зялёныя ашчэрыў.

Раве сярдзіты вецер, як бугай.
Дзень добры, восень шчодрая, пазная,
Калі здалёк
і лес,
і бор,
і гай,

І быльняжынку кожную пазнаеш.

З сабою чарнавокую бяры
І можаш смела з ёй у восень крочыць.
Табе асветляць шлях праз гушчары
Калёны клён
І ясны ясень ноччу.

Зірні ў надлужжа — у вачах ураз
Зарабацініць ад рабой рабіны.
Нагні — цягуча гнецца вязкі вяз

І крышыцца крушаная крушына.

Ды раптам сакавіта храпне граб —
Успыхнуць росаў зыркія вясёлкі.
Дрыжыць чарот — на досвітку празяб.
А на губах гарчыць ад ёлкай ёлкі.

Ты вызначаеш памаладзі лес,
Пазная восень,
Шчодрая заўсёды.
Я закаханы у цябе да слёз,
Пара удумнай сталасці прыроды.

1960

ЦЯЛУШКА

I

Звідна
відна палазня,
як шаяк,
На пухкай хусціне
снежнай роўнядзі.
Рассыпаны просам
Млечны Шлях.
Пільнуйся слядоў капытоў
і ў роў ня йдзі.

...Жанчына брыдзе,
цялушку вядзе.
Рагуля свеціць
белай зальсінкай.
Дзе
пысу цялушцы
змачыць у вадзе?
А да наступнага хутара —
ня блізенька.

Ідзе сорок пяты...
Мароз пячэ,
Ад замеці цёмна —
ступае вобмацкам.
Жанчына цялушку
Купіла ў яшчэ

Некалектывізаванай вобласці.

Прышлося машыну прадаць.
Да вайны ж
Была жанчына
краўчыхай Яніхай.

Муж мёртвы.
Сын хворы.
Каго вініць?
Будзе лыжка смятаны
свая няхай!..

II

Мама!
Я помню —
у хату ты
Прынесла мароз
і ўсмішку цёплую.
А потым
намёрзлыя капыты
Па слізкаму ганку
спалохана топалі.

У сенцах стаяла цялушка.
Сцяна
Нас раздзяляла
з рахманай Лысоняю.
Мы чулі,

як дыхала цёпла яна,
Як жваку жвала,
ціхая, сонная.

Рагамі пагруквала ў сценку:
Час
Свайго абеду дакладна ведала.
Калі хто, бывала,
заходзіў да нас —
Яна галавою махала ветліва.

Сябе дазваляла часаць між рог.
Глядзела разумна
вачыма сумнымі.
І я ля вазоў сабіраў мурог —
І частаваў яе
гэтым ласункам.

Ніяк я ня мог
малака дачакаць...
Праз год —
нарэшце! —
з зальсінкай бедаю
Каля шчаслівай Лысоні —
Дачка
На хісткіх ножках,
нязграбная,
бегала.

У холад Лысоню ўкрывалі
Рудой
Пасцілкай,
дачушку – аўчынкай мяккаю.
...Я помню,
як маці
на першы надой
Ксцілася,
плакала,
Богу дзякавала.

У сенцах зацішна.
Лысоні няма.
Ня кліча сумна
дачушку мілую.
А мне сырадоем
пахне зіма
І снег рыпіць
капытамі настывымі...

ТРУБА

Казалі маці галавы не вешаць,—
Суседкі спачувалі як маглі.
Прыкурвалі салдаты з галавешак,
Што сёння ноччу
сценамі былі.

Было нязвыклым слова «кватаранты»,
Сусед чамусьці стаў «гаспадаром».
Я не стыкаўся ў хаце гэтым ранкам,
Я бегаў з квартай,
бразгатаў вядром.

— Расці вялікі!..
— За ваду, брат, дзякуй!..
Адзін салдат з блакітнымі вачмі,
Нібыта ў таты...
Дужа добры дзядзька
Мне працягнуў трубу:
— Сыноч, вазьмі!

Ты перамог — трымай, герой, трафеі,
Трубі гучней,
а Гітлеру — труба.
Я ў шчасці бег гародам утравелым,
Ад радасці і сон і сум прапаў.

Павышчарбіў ушчэнт я нож апошні,

Пакуль садраў глюгатага арла...
Я крокам страявым хадзіў на пожны
На зайздрасць сябрукам труба раўла.

Плылі ў вачах кругі —
стараўся шчыра,
Аж водгулле ішло за паплавы.
І адгукаўся жура ўліны вырай,
І на двары суседскім Лыска выў.

Ды неўпрыкмет па вуліцах ушацкіх
Прайшоў мароз —
пакінуў стылы след.
І за трубу вялікую вушанку
У сівер злы прапанаваў сусед.

Вайсковая вушанка з футры мяккай.
Здавалася, пагладзь яе рукой —
Яна, як кот, пачне мурчэць і мяўкаць.
Мароз круціў за вушы раніцой.

Сцвярджаў я маці:
— Шапка малавата,
Я прахаджу і у летняй, не бяда!
Халодная вушанка, мала ваты...
Ды ўсё ж трубу прыйшлося мне аддаць.

Сусед трубою Лыску клікаў потым,
Кал і збіраўся паляваць куды.

Трубу зачуўшы,
плакаў доўга ўпотаі...

...Даўно знасіў вушанку,
Ды заўжды
Трывогай успаміны сэрца сціснуць,
Кал і салдацкі горн раўняе строй.

Трывожны год звінеў
майму дзяцінству
Нямецкаю трафейнаю трубой.

1960

* * *

Калі пачнуць ад дахаў цені класціся..
Туляцца па завулках выйдзе змрок,—
Забыўшыся на ўрокі,
васьмікласніцы
Развучваюць факстрота хітры крок.

Буркоча галубінымі застрэшшамі
Нядзельным адвячоркам цішньня.
Даўно пайшлі на танцы
ўсе старэйшыя,—
Іх не схацелі да сябе прыняць.

Дрыжаць, як матылькі, на косах банцікі,
І не ступаюць штосьці ногі ў лад.
А аднакласнікі
у кепках бацькавых
Звысоку пазіраюць на дзяўчат.

А ў тых стаіцца на губах з прыпухлінкай
Шчаслівая усмешка ў гэту ноч.
Прысняць:
танцуюць на паркеце ў туфельках...
Прысняць:
яны дарослыя даўно...

Героі кніг —
і рыцары й разбойнікі —

На танец запрашаюць
іх адных.

І невідучым позіткам, спакойныя,
Глядзяць на аднакласнікаў яны.

СНАПАВОЗ

Трасянуў сваім чубам — даспелым калоссем,
Падперазаўся вязьмом — і ў абоз.
Асмужаны, вусам асцістым калоўся
І шлях па іржышчы прамяў
снапавоз.

Засвіргатаў перацёртаю воссю,
На ўзмежку ўстрывожыў дакучлівых вос.
Уехаў з налітага лета у восень
На поўным разгоне
таўстун-снапавоз.

Працуе — і ўсё ў яго спорыцца, клеіцца.
Вачэй не зажмурыць ад рос і да рос.
І круціць баранку, натужвае лейцы,
Пыліць па ўсіх бальшаках
снапавоз.

Ад тупату,
грукату,
гоману —
тлумна.

І жытам прапахлі утулкі калёс.
Пустыя такі, падхарганья гумны,
Прымайце, —
вязае ураджай
снапавоз.

Зярнятамі зор Млечны Шлях зацярушан –
І там снапавоз у дарожаньку рушыў.
Шчаслівай дарогі табе,
снапавоз!

1960

СТАНЦЫЯ ГРАМЫ

Паравоз сапе і цяжка дыхае
На завейнай станцыі Грамы.
Ходзяць маразы хадюю ціхаю
Бельмі пуцейцамі зімы.

Кажухі пуцейцам лінзай сонечнай
Сакавік у поўдзень прапячэ, —
Па тугіх, настылых рэйках звонячы,
Паімчацца цягнікі шпарчэй.

Цягнікам махае дуб над кручаю,
Семафор міргае — шлях прамы,
Бо самой вясною ім даручана
Развазіць па ўсёй зямлі грамы.

Весні,
будзе ён – хлапчына ў майцы —
Самазвал з каменнем разгружаць.
З лоз пасля яго свісткі здымаюцца,
Цягнецца травіца з-пад лаўжа.

Летні
Загрыміць пустымі жорнамі –
Вымалаўся леташні ўраджай,
І па-над сузор'ямі азёрнымі
Выгнуцца вясёлкі з краю ў край.

Восеньскі,
З начамі вераб'інымі,
Забурчыць сярдзіта хрыплы гом:
Хоча затушыць пажар рабінавы,
Закружыцца у віры вугром.

Тут усе работай забяспечаны –
Будзе нават стаўкі паўтары.
Тут пасаду грознага дыспэтчара
Перуну далі:
— Глядзі, стары.

Каб падчас не затрымалі залежы,
Каб паводцы графік не размыць,
Каб своечасова адгружаліся
Мірныя
вясновыя грамы.

Тут у ноч чаромхавую, белую
Ходзіць май сп'янелы, сам ня свой,
І, ад салаўёў асалавелая,
Поўня круціць круглай галавой.

Тут бярозы каркаюць і крахкаюць,
Глухнуць ад птушынае гурмы.
Кожны гом –
лагоднейшы характарам —
З полацкае станцыі
Грамы!

1960

ПЕРШЫ НАВАСЁЛ

Дзверы для навасе́лаў расчынены.
Хоць бы высахла фарба хутчэй,
Каб на кухні запахла рашчынаю,
Вокны глянулі ў сотні вачэй.
Ходзіць кот сцежкай снежнаю, мяккаю.
Чорны кот.. Вось такія заўжды
Праб'ягуць праз дарогу, замяўкаюць —
І тады не абрацца бяды!

Загусцелі вясновыя прыцемкі,
Пасвяжэла — шашэрыцца кот:
Гаспадыня, канечне, пакрыўдзіла.
Збег у прочкі.
Падцяла жывот.
Тут не льюць сырадою у сподачак,
Навасёлаў пакуль не чутно!
І мышэй ані слыху, ні подыху,
Печка цёплая сніцца ўсю ноч.

Сырадой і чарэнь у Ахотніцы¹.
Лёд на рэчцы: вада—не бяда,
Ды вяртацца дахаты
не хочацца,
Хоць да вёскі — як лапай падаць...1960

---

¹ Вёска на другім беразе Дзвіны ля Нафтабуда.

ГЛУШЦЫ І ШМАТТЫБРАЖКА

Валянціну Лукшу — паэту,
кантрольнаму майстру.

Першы промень у цемрыве корпаўся.
Далягляд зубы елак вышчарыў.
На сасну ля галоўнага корпуса
Прыляцелі на такавішча.

Ап'янелья, пышнахвостыя,
Ад бяссонніцы вочы прыпухлі.
І на плошчы, нібыта на востраве,
Лёгка падае пухкі пух іх.

То не дзюбы —
Пупышкі клейкія
Распусціліся: прыпякло іх.
Б'ецца ў вострых грудзях маленькае
Сонца весняе, трапяткое.

Долу падаюць...
Шышкі колюцца
І падталая рыжая гліца.
От зайшліся!
На ўсю ваколіцу
Шчырай песні раздольна ліцца.

Гул матораў на ўзлесці разлапістым

Чуць не чуюць, ад спеву аглухшы.
Іх старанна ў сілкі анапеста
Гоніць

майстар кантрольны Лукша.

Не замераўшы грунту рыхлага,
Недабранага зменай ўчарашняй,
Ён, глушчоў павязаўшы рыфмамі,
Спешна крочыць
у шматтыбражку.

1960

* * *

Заспаная раніца мжыстая,
На фарбы і гукі скупая.
Нібыта сцяжынаю мшыстаю,
Прыціхлай зямлёю ступаеш.

І вёдры прыглушана бразгаюць
Каля адсырэлае студні,
Лісцеваю дыхае брагаю,
Пакутуе восень застудай.

Цыбатай нагой жураўлінаю
Імшарамі верасень крочыць.
Ад кіслых прысмак журавінавых
Заплюшчыла сонца вочы.

Цвітуць успаміны верасам.
Няяснае мроіцца-сніцца.
І моцна жадаецца-верыцца,
Што ўсё да паўдня праясніцца.

1960

ПАРТЫЗАНСКІЯ КОТЛІШЧЫ

Тут пагоркі шалямі вагала.
І трымаюць счахлае вугалле
У зямлі,
як скарб апошні колішні,
Сем'яў партызан
старыя котлішчы.

Пыхнулі з вугалля іскры зоркамі,
Партызанам ззялі ў ночы золкія.

Не спазнаўшы месяца мядовага,
Яблынькі прачнуліся удовымі,
Доляй падзяліліся з рабінамі —
Дзічкамі агорклымі зрабіліся.

1961

ПРАЕЗД ПА ЦЭНТРАЛЬНАЙ ВУЛІЦЫ

Праезд па цэнтральнай вуліцы
Грузавікам забаронены,
То промнем ляціць, то кривуліцца,
Цямнее крылом вароніным.

Па ёй легкавушкі пабліскваюць,
Нібыта багоўкі пярэстыя.
Аб'ездаў шукаюць блізкіх
Грузавікі-пярэстары,

Хіба ў іх турбот паменела?
Глядзелі ж на іх з пашанаю,
Калі да цэнтральнай з каменнямі,
З гарачым асфальтам спяшаліся.

Будзілі руіны сонныя,
Гулі працавітым вугалем.
Тады на цэнтральнай сённяшняй
Была ім зялёная вуліца.

З асфальтам імчацца ізноў яны
Завулкам з ліповымі скронямі.
Закончаць вуліцу новую —
І там ім
праезд забаронены,

1961

МАТЫЛЁК

Б'ецца, уецца шпаркі, лёгкі
Сінякрылы матылёк.
Максім Багдановіч

Лілею

млявы
плёс
люляе,
З-пад злежаных
аблок
здалёк
Ляціць віхлясты і бялявы,
Пялёстак лёгкі —
матылёк.

Ён кліча ў блакіт лілею,
Каб не любіла
больш
да слёз
Бліскучы ад лускі і глею,
Самлелы,
абмялелы
плёс,

Дзе лашчыць цёплай ласкай хваля
Лінёў — зяненых целыпукоў,
Паблісквае

няблізка
далеч,
Дзе ў іле
не злічыць малькоў,
Дзе глыб
угнеўлена шыпела,
Калі
на хвалі
лівень
лёг...
Засумавалы,
белы,
белы,
Ляціць удалеч
матылёк...

1961

НА БЕРАЗЕ ВАЎЧЭНСКАГА ВОЗЕРА

Возера стаіць, не зварухнецца,
Бо агеньчыкам надкручнай хаты
Аж да дна, нібы цвіком, прыбіта —
Каб не ссунулася анікуды.

Быццам купінка з сухой ігліцы,
Недаверлівы спяшае вожык,
Чмыхае лычком сваім кірпатым,
Нюхае — ці не прайшла палёўка?..

Драч на непадмазаных калёсах
Туманы сушыць вязе на тоні.
Кнігаўка (за дзень не дакрычала!),
Як з хвостом ушчэмленным, галосіць.

Пахнуць туманы аернай рыбай.
Точыцца з зямлі адгалай мята...
От і ты зайшоўся ў шчырым спеве.
Добры вечар,
салавей знаёмы!
Ты ці помніш пра старога Іцку?
Ён жа ў вёску вёз у бочцы дзёгаць,
Чорт падскочыў,
з бочкі шпунт адторкнуў —
І закапаў на дарогу дзёгаць.
Гэта ж ты яму крычаў з бярозы,

Папярэджваў дзегцяра старога:
— Іцак, Іцак!
Дзэгаць выцек —
Кап, кап,
Ццюрр-руру!..
Выбеглі ў сяле суседзі нашы
З вёдрамі — Максіміха, Казліха,
Ну а у Іцкі — ані кроплі дзэгцю.
Як жа мне шкада было старога.

Дзякуй за ўспамін табе, залётны!..

1961

* * *

Мы з маці —
усёй сям'ёй
Рэзали дровы зімою.
Два крокі
я йшоў
за пілою,
Тры крокі —
назад
з пілою.

Скакала
тупая піла,
Звінела,
як шкло,
асіна.
А хата
прасіла
цяпла,
Ды сцюжу
нялёгка асіліць.

Дровы
ў вачах
плылі
Дрыжаў я,
ад поту мокры,
І пальцы ў маці былі,

Як дзесяць падмёрзлых
морквін.

А к поўначы,
як бабёр.

Плакала ў печы
асіна,

Быццам
за ўсіх
сясцёр

Злітавацца
прасіла.

1961

ЦЫМ БАЛЫ

Матылёк на калені прысеў,
раскрыліў крылы:
два заспанья лугі ў расе,
дзе аблачынкі-крыгі;
дзе

на ляпы заснежаныя,
дзе,

як бежанцы,
як пагарэльцы,
асіны,

ад холаду сінія,
не могуць пагрэцца,
дзе старонкі разгорнутай кнігі
стагоддзяў,

сівых, як туманы,
над якой лямантуюць кнігаўкі,
яе маланкі пішуць,
чытаюць яе
перуны.

Па звонкіх промнях,
па ліўнях тугіх
ударыў кручок —
і умомант,
як рэчка на досвітку ў берагі,
у сэрца грукнула
песня знаёмая...

Вятры!
Я вас заклінаю,
прашу, як братоў,
слухайце ўсе,
слухайце ўсе!
Не асыпце расу лугоў,
якую песня
да сонца нясе...

1961

СТЭАРЫНАВАЯ СВЕЧКА

Яна ка мне прыйшла не з добрай казкі,
Не з ёлкі ў агнях пад Новы год,
Гарачыя аладкі з ейнай ласкі

З патэльні я хапаў хутчэй у рот.
Сорак чацвёрты ўспомніцца заўсёды
На павуцінні жоўклы ліст трымціць.
Заўзята мы лапацім агароды,
Каб леташнюю бульбіну знайсці.

І з гэтай бульбы з дзіўнай назвай «рулі»
Для нас такіх прысмакаў напячэ
Назаўтра клапатлівая матуля,
Ясі — баішся, каб было яшчэ.

Яна ка мне прыйшла не з добрай казкі,
Бо нельга так было — ні даць ні ўзяць
Без гэтай стэарынавай падмазкі
«Прысмакі» ад патэльні адарваць.

Яе не дакраналіся запалкай
І ад ката хавалі па начах.
Я смак таго графейнага асмалка
Яшчэ і зараз чую на губах...

1961

* * *

Успаміны —
Неўзарванья міны —
Гулам матора
    ўзарваў самалёт.
Я лячу ў сорок першы год.
Курс на зніжэнне бяром.
Зарослы травой мірнай
аэрадром...

Як недаспелы агрэст
    на зубах.

Да аскаміны
Брэст
Мне вайною запах...
Дзюбку цягне з гнязда птушаня,
Просіць есці.
Прыкідваецца цішыня!
Я сплю.
Мне прачнуцца трэба:
Убачу наўсцяж не бухматыя дрэвы
Выбухаў цяжкіх слупы
І неба позірк ад жаху сляпы...
Зямля не ад сонца парэпалася...
Аперазалася крэпасць
Патранташам тугім Мухаўца —
Хопіць патронаў
выстаяць да канца

Не!
Я не сплю —
Гэта ўспамінаў
Узарванья міны...
Можна спакойна брысці па Брэсце,
Сённяя ён у турысцкім зялёным берэце,
Каштаной і кляной бухматых...
ідуць маладыя салдаты,
Яны —
    аднагодкі вайны...
Халадком патыхае вячэрнім...
Сонна ціўкае шпачаня...
    Брэст, 22 чэрвеня.
Цішыня...

1962

* * *

Драч крычыць у густым тумане,
Быццам хто яго, дурня, рэжа.
Я прыслухаўся —
праз мяне
Прарасла Белавежа.
Аплялі мяне карані —
Працавітыя вязні зямныя.
Ты галіну адну крані —
Пушча ўся
ува мне занье.
Мне зязюлі не злічаць вякоў,
Дзяцел грукае —
мне ў грудзі.
А вятры, карагодам, вакол
Ходзяць-ходзяць
і сон мой будзяць.
Быстрой ластаўкай,
як стралой,
Ў мяне вырай далёкі стрэліць —
Сонца
з песняй зялёнай, старой
Узніму на зялёных арэлях.
У крыніцах крутых завару
Хмель вясновы з зялёнай пенай.
Пад вірамі нямых завірух
Ува мне
навальніцы спеюць.
1962

БОТЫ

Я слаўлю кірзавыя боты
Сорак апошняга памеру.
Абуеш іх — і смела боўтай
Па гразкай грэблі чапляй шэрай.

То мераць кіламетры пешшу.
То стоячы імчаць на МАЗах.
Зімой перад гарачай печчу
Іх тлустым дзёгцем густа мажуць.

Заплеччу едуць, як дваінняты.
На перавясле моцнай дзягі.
Ў прыпар на цаліне узнятай
Бурэюць боты медзвядзямі,

Давайце цяжкую работу,
Давайце кірзавыя боты.
Сорак апошняму памеру,
Як сябру вернаму,
паверу!

1962

ПРАВІНЦЫЯ

Махае іншы:

— Ат, правінцыя,
Ёй, як да Марса, да прагрэсу...
А чым магла так правініцца,
Што месц цяплейшых,
каб прыгрэцца,
Шукаць яе стала ў часы цяжкія!

З вайны прыйшоўшы,
інваліды

Дзяліліся адной зацяжкаю,
Для ўдоўіх хат бары валілі.

За свет ішлі...

З салёнай прымаўкай

Гектары першай,
мірнай рун!

Удовы неслі ў злыя прымаразкі.
Ля спін спацельх грэлі рукі.

Была,

пакуль мы ўсталі,
падчыркай.

Правінцыя

не наракала,—

Хлеб росцячы, яго не бачыла,
Калоссе гладзіла рукамі.

Сталь плавіла,

грымела пільнямі,

Кідала рэкі на плаціны,
Ішла, дзе трэба помач пільная,
А не туды,
дзе больш плацілі...

Я рады,
што я твой,
правінцыя.

І еду не як той чыноўнік,
Я да цябе не па прааб'ю —
Прызнацца
ў вернасці сыноўняй!

1962

* * *

Смуткам і радасцю чалавечаю
Возера Вечалле
поўніцца,
Помніцца
шмат чаго.
Шэпча трывожна чарот,
ветрам раскалашмачаны.
Заплываюць смалою ствалы
сосен,
асколкамі панявечаных,
Вечалле!
Карміла ў голад,
Было і фронтам і тылам яно,
Лашчгўся у партызан каля ног
агонь кудлаты,
З Вялікай зямлі
пасланцам крылатым
Абрус бялюткі
Вечалле расцілала.
Для хваінак-малютак,
у якіх пакрэплі
Маладзья пальчыкі,
калыханку спявала.
У памяці ўсплываюць
стагоддзі
Дубамі набракльмі.
Сядзяць уначы

пугачы
спакойныя, як аракулы...

Во!
Недзе качка закракала.
Птушцы пара ў гняздо,
а мне — дадому.
Аўтобус «Полацк — Мінск»
Прыйдзе раніцай
А 9-й гадзіне.
Вечалле,
да сустрэчы!

1962

ДЗВЕРЫ

Ёсць дзверы
для важнасці большай —
падвойныя:
У калідоры —
яшчэ калідор.
Панура прапусцяць цябе,
як канвойныя,
У кабінет,
дзе для рэха прастор.
Аглухлі,
стаяць непадступнымі дотамі,
Ні слёзы,
ні смех
не прапусцяць яны...
Я ж дзверы люблю,
што ад слабага дотыку
Гудуць, як мембраны
з трывожнай сасны.
Неаблямцаваня,
Недубовыя,
Спакою не ведаюць і па начах,
Дзверы звычайныя,
філянковыя.
Як ва Ёладзіміра Ільча.

1963

БУСЕЛ

Васілю Быкаву
Непаседа,
даўгацыбы бусел —
Даўняе вясны
забыты сон.
...Я злавіць яго
за хвост цягнуся,
Дражніцца
і уцякае ён.
Змораны,
я доўга плачу потым.
Суцяшаць
стараюцца ўсе:
— Бусел ходзіць
у чырвоных ботах
І табе
такія ж
прынясе...
Горбіць плечы гора,
горбіць праца.
Усяго спаўна
мне лёс паслаў...
Вось ужо і скроні серабрацца.
Ды яшчэ й цяпер
лаўлю бусла.

Ну, на гэты раз

вярнуся з птахам —
Я ж за ім прайшоў
багата вёрст!
Нада мною —
крылы белым дахам.
Паспрабуй
злаві
бусла за хвост...
1962

САДЫ

Сады —
жывучыя народы
Зялёнага мацерыка.
Не абмінаю іх нагорі,
Кашчавай засухі рука.

Узяць было нялёгка сілу,
Бо войны йшлі, як дзень за днём,
Адна марозам іх смаліла,
Другая — нішчыла агнём.

Ды выжывалі,
як салдаткі,
Глядзелі яблыні ў блакіт.
І не ад яблык,—
ад падаткаў
Трашчалі іхнія сукі.

Сякера секла,
грыз іх заяц.
Ды толькі гэтка сады:
Вясна прыйшла —
і зноўку завязь,
І зноў надзея на плады...

1963

НАГБОМ

Падталі памалу глыжы,
сонца пагляд
у яры скірованы.

Ралля ляжыць
нядоенай каровай.

Песня жаўранка,
як пароль

трэцяй партызанскай вясны.

Дзень малады
пераступіў парог...

Малады сувязны

цягне са студні вядро,
ваду спакойную

ставіць на зруб

(лясны раён —

зацішна ад вятроў),

вядро рыбінай цяжкай

вырываецца з рук.

Рыпіць перасохлы вочап.

Сувязны лакцём

засланяе вочы:

у поўным вядры

ільдзінкі і сонца.

Цішыня за ўсім

насцярожана сочыць.

Паветра ўдыхнуўшы,

хлопец дзьме

на ільдзінкі —

б'юцца ў клёпкі са звонам,
яшчэ адзін уздых ягоны —

сонца, як перагрэтая медзь,
у сценку драўляную стукае мякка.

Нагбом

з поўнага

п'е партызан са смакам —

толькі ходзіць кадык.

.....

Тады

хлопцу ўшацкаму столькі год
было,

колькі сёння мне.

Па вясне,

калі адгрыміць крыгаход,

аб наступленні цяпла

папярэдзіць гром —

і сонца смех,

і аблачынак апошні снег

п'ю з неба,

як з поўнага кубка,

нагбом,

б о сувязны не дапіў...

1962

* * *

Гэта расказ пра коніка
Пра зялёненькага
і тоненькага.
Братоў яго ў пузе спаткаеш
Са звонкімі капыткамі.
Расказваў мой сябар
з флоту гандлёвага:

...Чырвонае мора карабель выгаблёўваў.
Ад спёкі нават чайкі каналі.
Ноч на борт узялі мы
ў Суэцкім канале.
У труме млосна, нібы ў пашчы кратэра,
Выходзім на палубу — зоры кратаем.
Месяц — ілюмінатар надраены.
Неба — трум велізарны,
лямпачкі — зоры.
Настрой так сабе.
Курс правільны.
Плывём па воднай прасторы.
Канал прысмірэў, лёг зялёнай тоўшчаю.
На Месяц глядзяць арабы-швартоўшчыкі,
Не зводзяць воч
З карабля,
з нас,
маракоў савецкіх;
Спачатку мы іх узялі, потым ноч

У канале Суэцкім.
Пахне нагрэтая фарба,
жалеза.
Ды голае танклявы цішу прарэзаў,
Бестурботна-вясёлы,
прарэзаў далі,—
Здалося, што нам,
сасмяглым, падалі
З халоднай
крынічнай вадою конаўку.
Ну як яе пазнаць
спевака нястомнага
коніка!
Прыехаў, напэўна, ў араба на робе,
Яўна арабскае вымаўленне.
На палубе недзе зашыўся, маленькі,
Ды што ён з намі ўсімі робіць!
Нясуць яму бульбу,
капусны ліст.
«Ёсці бульбы не будзе — сырая»,—
Нехта пярэчыць,
а журналіст,
Што з намі едзе,
на ўсіх пазірае
Ды нешта ў блакнот занатоўвае.
Мы слухаем коніка,
згрудзіўшыся натоўпам...
Мне ён, вядома,
напомніў Ушаччыну:

...Змрок па Іржмшчы Ідзе
з асцярогай кашачаю.
Як певень на курасаднік,
сонца за лесам села,
Пахне падвялае сена,
Пырскаюць, скачуць конікі,
Як са скакалкамі школьнікі.
Іржышча злое.
Покуль зялёнага зловіш —
Калені і рукі зялёнымі стануць.
Ляжаш спаць,
а ў запеччыку несціхана
Недалёкая конікава радня
Цягне песню сваю да дня...
Конік змоўк.
Нават мора расчулена ціхае.
Толькі гадзіннікі ў цішы цікаюць,—
Здаецца —
траскочуць конікі...
Паслухайце —
Тоненька-
тоненька...

1962

ПАМ'ЯЦІ А.В

Белая завіруха
Ломіць
зніцелья рукі,
Галосячы,
ходзіць па Мінску.

Чорная скруха
правіць памінкі
Па смеху майму
З тваімі вачыма.

Я пасынкам стаў
У лёса-айчыма.
Пасынкам
у зямлі-мачыхі,
На якой я драбней
за зярнятка макавае,

Чакаць мне няма чаго,
Чакаць мне няма калі,

Я —
колас пахілы,
горам наліты.
Рухаюцца ліфты —
Бачу
рухомыя

дамавіны...

Лёд апошні выдзёўбаюць пешні —
Ручня дворніцкія гракі,
Зіму за горад вывозяць спешна
Грузавікі.

А хто маю зіму вывезе!..

1962

СМАГА

Суслік моліцца,
склаўшы лапы:
— Як я,
так заплакала б неба хоць!..

Каб,
быццам вужоў,
учарнелай лягай

Маланкі
глытала
непагадзь.

Арла размарыла,—
рассохлася дзюба,
Сухім падавіўся клёкатам.

Калі ж у раллю
жалудамі з дуба

Удараць
дажджыны
далёкія!

Вятры
сіпяць ад удушша ледзьве:
— Спёка,
сухмень
замучылі...

Няўжо гэта
ходзяць
нагамі недзе

Па зябкай вадзе

паплавамі зыбучымі?
Стэп падымае,
як шалю вагаў,
Сонца пльве
над высакавольтнымі матчамі.
Да кожнай кроплі
цягнецца смага,
Нібы дзіця
да саскоў матчыных.
Люблю я
смагу з сухімі губамі
За тую прагу
са сквапным позіркам,
Што шлангам пажарным
вясёлку згінае
І —
асушае
прадоннае возера!

1962

ПАМ ЫТАЯ ПАДЛОГА

Толькі што намытая падлога
Пачынае пахнуць борам густа.
Зноў, здаецца, слухаеш падоўгу,
Як звяняць галін сасновых гуслі.

Млосна ад малін у расцяробах.
Дзяцел грукне ў цішыні чмялінай.
Выцірайце ногі.
Асцярожна!
Вы ступаеце па вершалінах!..

1962

ПАСЛЯ НАВАЛЬНІЦЫ

Валянціне

Хоць дзень ідзе на спад,
але
У вачах смяшынкі-д'яблікі.
У абрасельм падале
Ты мне падносіш яблыкi.

Тугія грудзі аблягла
Сукенка абмакрэлая.
А Месяц
зырыць з-за вугла
На ікры загарэлыя.

Яшчэ не звiслi над табой
Клапоты хмурай навіссю,
І яблынькаю маладой
Стаiш ты з першай завяззю...

1962

* * *

Адну я знаю на ўсiх чыгунках
Станцыю — «Кіпяток»,
У дно вядра там зацокае гулка
Струменю гарачага капыток.
Глынеш — і ў горла вострыя кіпцікі
Адразу запусціць сярдзіты кіпецень.
Ты яму нешта шэпчаш на вуха,—
Ласкава дзьмухаш —
Слушае,
але адразу не хоча мякчэць,
Драпае яшчэ,
Кіпцікі ўсё ж хавае
І ўрэшце так лагаднее,
Што гатоў замурчэць.
Апошні глыток —
І шлях вясёлы...

Дакладную рыфму
Абкатваюць колы:

Капыток-кіпяток,
Капыток-кіпяток,
Кіпяток,
кіпяток,
кіпяток...

1962

ПАРОМ

Пагоднай сенакоснаю парой,
Нагружаны бухматымі вазамі,
Зялёнай хмарай сунецца паром.
Каб не адбеглі берагі ў бакі —
Канатам мокрым моцна іх звязалі.
І злосна ўсталі стромы на дыбкі.
Але прымаюць берагі паром —

У берагоў з паромам свой пароль.

Сам Чэрвень за паромшчыка стаіць.
Плывуць вазы — няма затрымкі руху,—
Здаецца, уброд з лугоў пайшлі стагі.
Спацеў паромшчык, замарыўся ўшчэнт.
Балюча шыю рэжа пацяруха,
Ды пад'язджае воз,
яшчэ,
яшчэ...

Як спёка, дыхае ля вуха конь.
Ад мурагу пазелянелі цуглі.
Гарыць агнём у Чэрвеня далонь —
Канат сціскае сёння ад відна.
Ды воз за возам валакуцца цугам.
Рака прапахла мурагом да дна.

А сонца пазірае з неба скаса —

Ой, не абгоніць Чэрвень Сенакоса.

Гэй, Чэрвень, ты адзін запарышыся —
Бяры мяне к сабе ў таварышы...

1962

* * *

Дарога такая,
што мала веры,
Гаранты! болей —
трымацца аберуч.

Якая дарога,
такі і аўтобус,
Ды лепш дрэнна ехаць,
чым добра топаць.

Заняты
кожны сваім
пасажыры:
Хто дэтэктывам,
хто — булкай з сырам.

Ды ўперадзе —
раптам! —
на ўсю дарогу

Месяц заняўся
вялізным стогам.

Стог загарэўся,
палае на ўзгорку.

Вунь
пакацілася
іскрай зорка.

Змоўклі кпіны,
змоўклі жарты.

Вачэй не зводзіць
ніхто з пажара...

Шпіён не злоўлены,
сыр не з'едзены —
Глядзяць на поўню,
як на агледзінах
На маладую
радню жаніхова.
І больш ні гуку,
і больш ні слова...
Мяняюцца
самыя хмурыя
месцамі —
Хочацца ўсім
быць бліжэй да Месяца.

1962

ПАЛЯЦЬ БУЛЬБОЎНІК

Калі разыходзяцца
лета з восенню палубоўна,
а бульбянішча на зіму
яшчэ не пераворана,
зграбаюць у кучы,
паляць бульбоўнік.
Іскры лятуць і блякнуць
патухлымі зорамі.
Дым спачатку рвецца ўгару,
ды перадумвае неўзабаве,—
мабыць, лагчынай
прайсці захачелася.
Барана,
што ляжыць дагары зубамі,
як вожык той,
абчаплялася
лісцем зжаўцелым.
Сланечнік галаву цяжкую
праз частакол прасунуў,
грэцца —
холад даймае патрошку.
Лятуць журавы над Ушачай
з курлыкканнем сумным,
ляціць наўздагон ім
ціхае:
«Пуцём-дарожкай!»
На возе едзе мох баравы,

запалы лістам,
ігліцай,
дым следам ідзе,
і конь галавою
матляе стомлена.
З раніцы хмурыцца,
хмарыцца,
над вечар — імгліцца.
Журавель над студня й прыгнуўся —
нізка над восеньскай столлю.
Я гэты ціхі дым
на смак
і навобмацак
ведаю
яго я ні з чым не паблытаю,
любой парою,
дзе б ні быў,
адуюсь
па ім, як ганчак па следу,
дарогу дадому знайду,
да матчынага парога.

1962

* * *

Мохам зязюльчыным
ідуць маладзіцы,
губы засмяглыя
ў спелых суніцах —
на сонцы ягады
спакойна вымлелі.
Холадам ногі
рачулка вымыла.
Ляціць
над звонкімі баравінамі
песня
дзяўчынаныкаю
нявіннаю:
— А я ў бару
Грыбы бяру,
Каля межы —
Сыраежы!..
Ах кладка зыбкая,
рачулка мелкая!
Адкуль жа вымкнула
усмешка смелая:
— Кавалішанька,
Мая вішанька,
Не кажы ты кавалю,
Што я цябе павалю.
— А хоць на мяжы
Палажы,

Толькі майму кавалю
Не кажы!
На мох павалаяцца
на сцежцы вузкай,
думкі,
што салатзей за вусны...
Як тут гукаецца,
ды ўжо змяркаецца...
Туга ўдоўя дамоў вяртаецца.

1962

* * *

Міколу Прашковічу
«На Беларусі
Пчолы, як гусі»,—
Прыгадваў зямляк
у выраі.
Зоры спелі,
зоры гаслі,
Мох зязюльчын
рос на вываратнях.
«Ём сырую зайчыну
Ды люблю Айчыну!» —
Прысягаў паўстанец
нябёсам.
Дзверы
дню маладому
расчынены —
Расой ішла песня босая:
«Я здыму парчу,
Ножкі абварчу...
Песню азяблюю
Сагрэць хачу...»
Торкнецца ў крыгу
лыч карасіны,
Сонную роўнядзь успеніць.
Згару я
на вейцы тваёй

расінкай,
Беларусь —
мая мова
і песня.
1962

ЯНКУ КУПАЛУ

Мелодыя
гэтых сноў
З маленства
ў душу запала.
У галасах
маіх светлых сноў
Стаялі
Купалле,
Купалка,
Купала.
Маці мяне купала,
Спявала
пра ноч
на Івана Купалу:
— Ішла Купалка нявесела,
Краскамі вочкі завесіла.
Стала Купалка бедаваць,
А дзе ж мне ночку начаваць...
Ноч па зямлі ступала,
Купалкі збірала.
Рэха не спала:
— А сягоння ж Купала,
Што ні зробіш — прапала:
Хочаш —
дзверы ў суседа здымай,
Плот вынось на дарогу.
Мала сілы —

дарма!
Кліч каго на падмогу.
Заўтра не гавары...
Ноч паліла кастры,
Іскра
    ў душу мне запала
Купала,..

1962

ДУБРОЎКА

— Дуброўка! —
    Сінявокі прашчур
Сяброўку юную гукаў.
І рэха,
    быццам камень з прашчы,
У Нёмнаў падала рукаў.

Свяціўся страхам пень струпехлы,
Сіпела багна:
    — Заглыну!..

Тугая,
    трапяткая бегла,
Схмялелая ад палыну.

Як прысак,
    сыпаліся росы
З не кранутых касою траў.
Ён даганяў, упарты,
    рослы.
І верас ікры казытаў.

А лес галёкаў,
    яхкаў,
    мяўкаў,
І дыхаў горача Тумаш.
Мох баравы
    стаў мяккі-мяккі,

Клубіўся чуб —
туман-туман.

Я пазнаю зеленабровых —
Для іх вякі
што скразнякі.
Бярозкі ў кудзерках дубровак,
Як беленькія каснікі...

1963

ВЯРНУЛАСЯ ПЕСНЯ ДАХАТЫ

Успаміны вяртаюцца з выраю
на паляну роднага краю,
дзе зноўку зацвіў
забыты сунічнік.
Усіх, хто радзімы выракся,
карае
Забэйда-Суміцкі.
За-бэй-й-да-Сумі-і-цкі!
Гэй—й,— да-
лёкае рэха коціцца.
Песня матчына
лашчыцца
лапкай
вярбовага коціка.
Кальханкай
Забэйда-Суміцкі кальша
смутак свой і усіхні.
І зноўку пагодзіцца колішні
веснавы, без ніводнай хмурынкі,
блакіт летуценняў сінютка-сіні.
Самотная песня
Забэйды-Суміцкага
сумуе па Беларусі,—
яна ж не беларучка.
Яна ж прывыкла араць
і сеяць
у кожным сэрцы зярняты надзеі.

Спявае Забэйда-Суміцкі.
Раніца.
Сумненне з сумленнем раяцца.
А смешны на лузе сумнік
лічыць сумна
свае дукаты.
Зямны паклон Вам,
                    Забэйда-Суміцкі.
Вярнулася песня дахаты...

1963

ПРАДЧУВАННЕ

Прадчуванне вясны.
Налі пачалося яно!
Калі сіверам пахлі
Твае гарачыя вусны
І прыцемак плыў
Над лясной стараной.

Ці тады, калі ты
Сакавіцкай азяблаі галінкай
На руцэ маёй задрамала.
На квалай лапцы ялінка
Кузлачок апошняга снегу.
Як гняздэчка пухнатае,
Кальхала.

Прадчуванне вясны...
Ці тады яно пачалося,
Кал! ты мяне хваляй пяшчотнай
Нясла ў акіян забыцця.

З рэактыўкай палоскай белай
Блакiт імчаўся
Машынай паштовай.
Яшчэ не чакаў на буслянцы
Сяброўку сваю бацяна.

1963

РАДЗІМЕ

Не, ты не толькі ў арнаменце тым,
Што на салодкай цукерцы.

Матчынай мовы

словам святым

Жывеш ты ў сыноўнім сэрцы.

Вецер твой хмеліць мне галаву,

Ён пахне аерам,

кропам.

Дазволь падзяліць мне, пакуль жыву,

Турботаў тваіх хоць кроплю.

Братоў і сяцёр не кідала ў бядзе,

Грозная ў бітве і ў працы.

Маці,

не сорамна анідзе

Сынам тваім называцца.

Сляпы да цябе дапаўзу да дня,

Намацаю сцежку рукамі.

Сосны спрадвечныя мне зазвіняць

Купалаўскімі радкамі...

1963

САФІЙКА

Не скажуць у Полацку:

— Сафійскі сабор.

Тут яго называюць ласкава:

— Сафійка...

Так партызаны

Сваіх сувязных называлі.

Так гукаў я калісьці

Дачку суседскую,

Храм святое Сафії —

Сафійка...

Цягне ў неба рукі.

Як дзве тапалінкі сухія,

Просіць, каб не ўдарыў пярун

Па заготзярноўскіх сусеках.

Хлеб надзённы —

Ячмень і жыта —

Яна засланыя ад лютых ліўняў.

На абкутых дзвярах

Вуха прабою адцягвае

Замок пудоваю завушніцай.

Васпаватая ад асколкаў і куль,

На свет Сафійка глядзіць

Вачыма цнатлівымі.

Здалёку,

з адзінаццатага стагоддзя,
Вечарам
сон да яе прыходзіць.
І аж да раніцы сніцца,

Пахам нязвыклым
Вецер дыхне з Нафтаграда —
Прачнецца Сафійка:
Стаіць незнаёмец,
Ад нафты бліскучы.
Як грак на праталінцы.
Дзе яна,
Доўга Сафійка не разумее,
Здалёку ў раніцу гэту вяртаецца.
І толькі такі ж ружазаты,
Як дзевяць стагоддзяў назад,
Туман над Дзвіной разамлелай...

1962

ЛОДКІ

Міхасю Стральцову
Прыбіўшы да берага
чарот патрушчаны,
Засынае возера,
ад сіверу сіняе.
Стамлёна дыхаюць хвалі,
як грузчыкі,—
На плячах
гарачае сонца
наслі.
Нерастуюць льдзінкі
халоднымі плоткамі,
Азябламу поўдню
ў хмарах не ўгрэцца.
З возера пад паветку
плывуць на калёсах лодкі,
Як даўна іх сёстры далёкія
«з вараг у грэкі».
Азалелую песню
зацягнулі вятры-музыкі.
А заплывалі ж лодкі
за далягляд невядомы.
Зараз плысці ім
па возеры нецярпення зыбкім
Ад берага ледаставу
да берага крыгалому...

1963

МАЯ МОВА

Сцвярджаюць гісторыкі і мовазнаўцы,
Што паступова сціраюцца грані нацый
І, нібыта як перажытак,
аджыць павінна абавязкова
Мова маці маёй — беларуская мова,
Што мне, як імя ўласкае, блізкая і знаёмая,
Што па жылах маіх цячэ

І сонным Сажом і Нёманам.

Я чакаю часіну сябрыны людской,
Але не згаджуся, што родныя мовы луской
Былі на рыбіне чалавецтва,
Якая ў вечнасць плыве акіянам вечнасці.

Галеюць увосень гаі-касмачы,
Па вясне расціскаюць лісты
Свае кулачкі маладыя,

І калі нават мова мая замаўчыць.
То не зробіцца мёртвай латынню.
Словы, дзе кожны гук
Азяблай сніцай цінькае.

Не стануць тэрмінамі медыцынскімі.

Гэтыя словы

Павінны вывучыць будуць нанова,

Каб даведацца.

Як Русь май, белая

Ад вясновай наквецці

І касцей няпрошанай набрыдзі

З-пад чарапастых свастык,

Вольнай воляй сваёй даражыла,
Як з братамі і сёстрамі
Шчыра дружыла.
Калі мова мая
Уліецца ў агульны людскі акіян,—
Пацячэ ў ім, стрыманая,
Цёплым Гальфстрымам.
І будзе мне сэрца грэць
Кожным ашчаджаным словам,
Бо, як жыта, спрадвечная
Беларуская мова!

1963

КУПАЛЯЛЯТЫ

Ядвізе і Янку Раманоўскім

Бацькоўскае зямлі
скупыя ляды,
Вясновы парастак
для вас — нялішні.
Тапалянятамі
купаляняты
Каля таполі гордай узняліся.
Іх песня дзядзькі Янкі
калыхала.
Яны да нас данеслі
шум зялёны,
Дрымотныя віры
вачэй Купалы,
Ілба
немаладую задуменнасць...
Ідуць здалёку
чыстыя крыніцы.
Над імі
векавая заціш дрэмле.
Няхай галініцца
і караніцца
Пявучае
купалаўскае дрэва!

1963

ПАРК

Бор малады жывіцай пах,
Вёў дзён падлік ад ночы,
Пакуль высокі тытул —
«Парк»
Не атрымаў аднойчы.

Стары заезджаны бальшак
Зваць пачалі праспектам.
З крывой сасны глухі глушак
Глядзеў на ўсё, як скептык...

Яшчэ нядаўна тут грыбы
Раслі сабе без плана.
Ад жураўлінае трубы
Вудзіліся паляны.

Вор у тумане зябка груз
Па самыя халявы,
І тут грузнеў крамяны грузд.
Рос баравік смуглявы.

Не ўбачыш зараз пнёў гарбы,
Апейкі — дзе ні глянеш.
І рэпрадуктараў грыбы,
І ягады гірляндаў

Трымаюць сосны на плячах —

Ім план даведзен строг!
Дажджы ў нейлонавых плашчах
Ідуць узбоч дарогі.

На лавачках сумуе парк
Ад санаторнай седні,
Глытаючы
забыты пах
Смалы
з бароў суседніх.

1963

ПАНЯДЗЕЛАК

Ён не багаты на падзеі.
На свет глядзіць, нібы праз сон.
Здае пасуду панядзелак
І, хмурачыся, п'е расол.

Няяснай яснасцю надзелены,
Хацеў бы ён паўсюль паспець.
А у галаве яшчэ нядзеля
Варочаецца, як мядзведзь.

Адвыкла глушыць цэх кавальскі.
І, як чаляднік, хмуры дзень
На гулкі дол балванку валіць,
Здаецца, вобмацкам ідзе.

Ах, панядзелак, панядзелак.
Хмурынка смутная сплыла.
А можа, не было нядзелі.
Не, усё-такі яна была!..

1965

* * *

Плывуць пльты
па пльні пльткай.
Вятрыска
абтрасае лапы.
А пльска
кінутаю пльткай
Аж восем хваль
збівае запар.
Кладзі на пльт
капок атавы,
Пад галаву закладвай рукі,—
І слухай,
як рака каўтае
Вугроў,
нібы вудоўі, пруткіх.
Нябёсы
Ўшаччыны зялёнай
Кавучаць
жаўруковай мове.
Ў вачах
чародкі хмар залётных.
Плывуць
пльты
і мары
К мору...

1963

* * *

Слаўлю чысты абрус,
Толькі што пакачаны качалкай,
Каляны,
Калі яго маці ў нядзелю раніцай
Засцілае на стол шырокі.
Нетаропка рагі распраўляе —
Па парадку ўсе чатыры,
Потым махры разблытвае,
І яны, ільяныя, мяккія.
Чапляюцца за шурпатыя пальцы.
Нарэшце пачэснае месца
Зямным і надзённым Богам
Займае жытнёвы бохан.
І абрус, як кляновы ліст
З пражылкамі складак,
Бо чакаўся ў чатыры столкі,
Настольнікам робіцца...

1963

ПАРТЫЗАНСКІ КРАЙ

Крумкач падымаецца —

шух-

шух-

шух.

Хаваў тут калісьці

косці ворага.

Лес —

разважлівы паляшук:

З незнаёмым

не разгаворыцца.

Паліць.

Палын пасівеў,

пасох.

Здоўжылася

дарога доўгая.

Упіўся

у перапрэлы пясок

Дзяркучы дрот

дзядоўніка.

Пакаравілася

бяроз кара.

Не раз іх

куля-падсочніца выцяла.

Глядзіць

з-пад рукі

партызанскі край

У гімнасцёрцы выцвілай.

Бараду блакадную

не галіў.

Абдыме —

наколе

сярдзітай ігліцай,

Апусціць

зялёныя бровы галін —

Змусіць

зямлі пакланіцца...

*

На партызанскі аэрадром

Наступае пасляваенны сасоннік.

З усіх

прапахлых аерам дарог

Сюды

з'язджаюцца сёння.

Жылкі трывожныя

каранёў

Забіліся ў аэрадрома на скронях.

Дым

сігнальных кастроў

Дыхнуў

неспакойным настроем.

Маторы гудуць?

Не хвалойся, стары.

Вучыся ў бора —

той і не шманае.

Успаміны трывожныя

пратуры.
Хай сплываюць сны
туманамі.
Я цябе
ад вятроў засланю,
Засцялю
травастоем стракатым.
На тваю
парэпаную даланю
Хай спакойна
садзяцца
стракозы.

*

Сонца
скалы праяннёў
развязала.
Медалямі пацямнелымі
пабліскваюць
партызаны.
Чырвоныя стужкі
на грудзях
гараць.
Замоўк на момант птушыны грай.
Сябры,
абветраныя,
загарэлыя,
Сядзяць
пад сасной-сувязной

за гарэлкай.
Яны не робяць
з вышпўкі
культу.
Шклянку па звычаю
перакульваюць.
Па шклянцы, што стаяла
каля мурашніка,
Сунецца мурашка,
як самаходка цяжкая...
Не пракаўтнуць
успамінаў камяк
ветэранам —
Скупую слязу
рукавом выціраюць.
Сосны!
Зялёныя хмары
развесыце —
Гэта ж
бацькі майго равеснікі.
Сюды не прыехаў
у час прызначаны —
Сон яго
сосны вартуюць
на партызанскай Ушаччыне.

1962

БЕЛЫЯ НОЧЫ

I

Пошчак ушчэнт пашкуматаў
Сонную млявасць
спакою.
Коннік скача
наўскапыта —
Кохкаюць лёгка падковы.
Мядзведзь абнюхвае
чалавечы след,
Ашчэрана пашча
багны іржгвай.
Коннік спяшаецца
апавясціць свет
Пра маладую дзяржаву.
Зямлі не кранаюцца
капыты —
Вякоў абагналі многа.
Коннік,
хачу папрасіць,
каб ты
На міг суняў
варанога...

II

Атланты —
інваліды
Вялікай Айчыннай вайны

Аднарукія,
аднаногія.
Даўно
на заробкі ў горад
пайшлі яны
З-пад Полацка,
з-пад Ноўгарада.
У кружалах
развязвалі торбы цішком,
Вячэралі
прадубленай саланінай.
Шукалі работы
самай цяжкой
Ільновалосыя
Селянінавічы.
Аднавяскоўцы
касілі густы мурог,
А яны
у маўклівай згодзе
Падставілі плечы
пад глыбы муроў
У тысяча сямісот
далёкім годзе.
Паспрабуй
на плячах
горад трымаць.
Не дачакалі падмены.
Каменная
не адпускала турма —

Самі сталі
каменныя.
Церпяць маўкліва
парабкі вякоў —
Ні продыху, ні адхлання,
Я пазнаю
сваіх землякоў.
Ну хто іх назваў
атлантамі!

III

Чэрвень
баіцца ступіць
на пракосы,
Зламаныя падымае званочкі.
Дзяўчаты на Белай Русі
чэшуць русыя косы.
У Ленінградзе
Белья ночы!
Белья ночы!
Беглі ногі,
Пакуль
масты не разведзены,
Ад любага
шлях дадому
доўгі —
Дабраліся ледзьве...
Белья ночы,—
ці гэта блукае

Белы мядзвездзь
на полюсе!
А можа святло вачэй,
што патухлі ў блакаду,
Асвятліла раптоўна
Марсава поле!..
Ты не спяшайся,
румяны ранак!
А летняй ночанькі
не надточыш...
Вачэй каханай
сіняе ззянне.
Белья ночы,
белья ночы...

1963

* * *

Яшчэ гетэры старажытнай Грэцыі,
З начнога промыслу прыйшоўшы ўранні,
Хацелі ціхай калыханкай грэцца,
Хоць трошкі хатняга хацелі раю.

О мацярынства мацярык нязнаны:
Як ні гукай — ніхто не адгукнецца.
Яго заўсёды адкрываюць занава,
Калі пад сэрцам нешта зварухнецца.

А у сэрцы страх і слодыч тлеюць вугалем —
Усходзіцца пажар з малой іскрынкі.
У млоснасці саскі цяжэюць, смуглыя,
Гатовыя пупышкамі раскрыцца.

І зацвілі пралескі вачанят,
Зазелянела лісце ручанят...
О мацярынства мацярык нязнаны.
Яго заўсёды адкрываюць занава.

1963

ВАРШАВА

Панна Варшава
не раз вырашала,
якія туфелькі ёй даспадобы,
якой дарогай ісці да свабоды.
Плыла між чаротамі
льдзінкай падталай,
зачароўвала
Напалеона таліяй.
Як Елена з Парысам,
панна Варшава
какетавала з Парыжам.
Падымала кілішак
на ножцы гранёнай,
цягнік варожы перакуліўшы,
гладзіла ствол варанёны...
Вайна адгрэмела —
пані Варшава
Стаяла каля варштата.
Меней у супе
стала мяса,
затое з-пад броў насупленых
зноў усміхалася Старэ-Място...
Лютые Шапэн у Лазеньках
пад хмарай навіслай.
Траваю трывога пазарасла.
І хоць сірэны сышлі з арэны —
са шчытом і мечам выйшла

на бераг Віслы
русалка вайсковапавінная —
Сірэнка.
У паненкі выстрачана дзявочая сукня
радком міцкевічаўскім вершаваным.
У тужурцы
будзіла планету сумную
дачка яснавокая —
«Варшавянка».
Мне пляць бы па Вісле ўспамінаў чоўнам!
Як Варш нарачоны,
шапчу ёй:
«Сава...»
Нех мі даруе
панна Варшава.
1963

* * *

Гналі роднай зямлёй палонных.
Смерць,
як лехі,
калоны палола.
Ля знаёмага шчырага бору,
Дзе ігіцца падсохла,
як порах,

Дзе карэннем спавіты сцежкі,
Крон
салдат сінявокі прыспешыў.
І, сабраўшы апошнія сілы,
Ірвануўся
у верас сіні.
Верас сіні
папальў кругамі...
Дзе сасонка на горку кульгае,
Птушкі
цёплае лета хвалілі,
Злья кулі
лічылі хваіны...

За прыгоркам бацькоўская хата.

Абкульгала сасонка салдата...
Пад рукой крывянеюць суніцы.
Гэта мроіцца

альбо сніцца!..

За балотам
вёска на выспе.
Жыта шнур каля хаты выспеў,
Набіваецца ў вушы шоргат...
Маці круціць
цяжкія жорны...

Толькі шоргат
цішэе,
цішэе,
Растае ў разнабоі птушыным...
Распрастаўшыся,
лезуць з кішэні
Каласкі недаспелага жыта.

1963

МАЯ БАЦЬКАЎШЧЫНА

З суседзямі падзелішся скарынкаю.
Адно не ўмееш з торбаю прасіць.
Як ластаўка,
з падстрэшша рук Скарынавых
Тваё крыляла слова па Русі...

Ты бласлаўляла даланёй кляноваю
Сваіх сыноў.
Слязамі дабляла
Бяліла лён на світку Каліноўскаму
І Нёмнам ў сны Ўрублеўскага пыла...

Зеленакосымі, тугімі сеткамі
Злавіла Свіцязь юнака спакой.
Хоць ён пабраўся
з песняю суседскаю,
Але вяснянкі не забыў тваёй...

Люблю цябе
у веснавых праталінах,
У белай хустцы маладых снягоў.
Як на грыбы,
багата ты на таленты —
Пільней глядзі і нерушы знаходзь.

Радзі зямля,
ты — шчодрая і сціплая.

Каб толькі маразоў не знала руны!
Імя тваё нашчадкам
з нетраў выплыве
Сівых стагоддзяў рэха:
— Бе-ла-русь!..

1964

СТАРЫ ЛЯСНІК

Не прачнуўся бор. Залачае.
Пескі дрэмлюць над цёплым крылом.
Мох паклыгчан лычамі —
У шкоду дзікі ішлі напралом.

Стары, увесь як ячмень пераспелы,
Ляснік сонца будзіць брыдзе.
Следам туман — белы-белы,
Заблытаўся ў белай барадзе.

Рукі старога
дрэвы гаілі.
Як пеўня, за глотку бралі агонь,—
Тысячарука
сосен галіны
Паўтарылі рукі яго,
Калыханку спяваў сасёнкам.
Хутаў немаўлят у халады.
Зеленакрона і сёння
Шуміць голас яго малады...
Грыбы пайшлі. Жыве з аброку.
Сінеецца верасовы сум.
Яму пакажа неруш па-сяброўску
Апошні ў бары лясун...

1964

ДЗЯТЛІНКА

Уладзіміру Караткевічу

Дасвецце займаецца ціхае.
На лістах раса халодае.
Узбегла на ўзмежак, задыхалася
Дзятлінка белагалоная —

Пляменніца дзятла белагрудага,
Унучка завеі ўскудлачанай.
Сукню, што зелянеецца ругаю,
З канюшынай купіла ў складчыну.

Ля дзяўчынаныкі шчырэюць з раніцы
Чмялі — сваты басавітыя.
Адвячоркам туман стараецца
Ногі ўхутаць світкаю...

Навальніца прасторы вымые —
І дзятлінка зноўку клявае.
На чужыне асветліць сны мае
Сваёй галавой бяляваю.

Дзятлінка снежнарутая,
Як сляза па Радзіме, чыстая...
Таксама і Беларусь мая
На ўзмежках цвіла
і выстаяла.

1964

ЧАЛОМ ТАБЕ, ЕНІСЕЮ!

У руках не калыша вятрэц гальшы,
Замёр.
Ліст не варушыцца...

Шафёр,
Матор заглушы.
Шушанскае...

Ціха...
Насцярожылася маўкліваць пільная.
Ці гэта
Ільчова хаціна.

Ці ільменка,
якая толькі што слухала
Енісегай хвалі ўсхліп
і цяпер пад зялёнай паветкай ліп
сушыцца.

Не адказвае
Шушанскае...

Першы пажоўклы ліст
ліпа на ганак стрэсла...
Чакаюць, падагнуўшы калені, крэслы.

Адпачывае лямпа,
Што Крупская колісь прывезла...
Немаляячы мезенец
на столі настылай сібірскіх снягоў
Мог бы заслانیць трапяткую плямку
ад гэтай лямпы,

Святло было мокрым зусім.
І ў падумку не браў, што на ім
падсмаліць
Сваё даўно не густое пер'е
Двухбезгаловы арол імперыі...

Як ціхі прыстанак,
Спакушае спакоем
Альтанка
З хмелю ляснога
Дзікага.
Гадзіннік цікае...
Хвіліны апошнія
лічыў ён свету старому.

На сталае —
ільчова пошта...
На «ясна» барометр.,,
А ён навальніцу паказваў,
Калі апускаў Енісей
свае плечы пакатыя.
І снегавыя падушкі для Енісея
Азяблымі пальцамі ўзбівалі завеі.
А ў галавах ледзяной пасцелі
Стаць разам усе маразы хацелі...

Енісей,
На ўспамін
Лёгка ты:
уздыхнуў —

і лісты
дзікага хмелю
зашапталіся, зашумелі...
Здымаю ўдзякі шалом
перад табою з пашанай —

Чалом
Табе, Енісею,
Чалом,
што ты Ільча адведаць спяшаўся,
ты выбегла
шустрая Шуш
насустрэч.

Чалом
за твой крыгалом,
які Ільча на дасвецці будзіў
і доўга па сцежках таежных
рэха вадзіў.

Чалом,
што ты ахінаў Ільчыны думы
выраевым крылом.
Чайкі ўзляталі з твайго пляча.
З далёкага выраю
Ты клікаў выраем
Ільча.

Чалом,
што па табе веславала паволі,

як колісь па Волзе,
вясёлкі вясёлым вяслом
надзея.

Чалом,
Енісею!..

1964

ПАДПЛЫВАЮЧЫ ДА ДУДЗІНКІ

Ад стынi
густымi рабіліся хвалi —
А ж вiнт з ператугi стагнаў з адчаем.
Над снегам счарнелым вясёлкі ўставалi.
Дзяўчына з Гродна карміла чаек.
I па-дзявочы —
няўклюдна, мiла —
Яна кiдала кавалкi хлеба.
Ах, недакiнула...
мiма... мiма...
А чайкi справа,
а чайкi злева
Да хваль прыпадалі неяк нялёгка,
Плылі па iх, гушкiх,
як гускi, нязграбка.
Каб зноўку чайкамі стаць у палёце —
Над намi крылы заломвалi раптам.
Дзе крыл заломы,
дзе броваў надломы.
Перасякалі мы крут Палярны.
А недзе далёка каціўся Нёман,
I снілася сонца зялёным палянам...
Ноч...
Дванаццатая гадзiна.
Паўшар'е парышвала вюсю сухою.
Сонца ўздоўж далягляду хадзiла.
Гадала —

заходзіць
ці не заходзіць!
Абніжалася,
ды ў міг апошні,
Ці перадумала,
ці што забыла,
Вярнулася —
Угору пайшло,
як пожны,
Ледзь не кранупася тундры настылай.
Жаніх у дзяўчыны — «чалавек казённы»,
Вяртаецца ў часць,
ён хлопец добры.
Гадала,
глядзела ў вадугу князеўна —
Едзе надоўга
ці ненадоўга!..
Бразгалі ключніцы-хвалі ключам?...
Дзяўчына з Гродна карміла чаек...

1964

КАРГЫРАА²

Уласны голас гучыць незнаёма —
Боязна рэху ў гарах начаваць,
Чуваць,
Блукае
са стромы
на строму...

Мядзведзю старому,
Як грузнаму ламу,
Нязручна ступаць па ламу —
Яшчэ заколеш лапу
На сваю галаву.
Пасварыўся, відаць, з сябрукамі.
Рыкае...

Ля абрыву лёг
На спякоце.
У гулкі лёх
Камяні коціць.
Пацягне лапай,
Звесіць вуха —
водгулле доўга вухкае...
Настылымі грукаючы кіямі,
Здалёку ідзе,
Пакланіўшыся акіяну,

---

² Вельмі своеасаблівы і самабытны від гарлавых спеваў у тувінцаў.

сівы сівер...

Цішыня.
Чую,
Як у падхмарным чуме
Зайчаняткі грызуць
Верхавінкі тальніка...
— Я песню так зразумеў! —
Пытаюся.
Суседка вясёла глянула,
Ад усмешкі не тоіць вачэй.
— А песня простая:
«Ехаў-ехаў,
Шлёгнуў буланага
І паехаў хутчэй...»

1964

МАРАЛУ ЗРАЗАЮЦЬ ПАНТЫ

Дрыжыкі па целе,
Марал пацее
У тры паты.
Панты
Зразаюць
Нажоўкай.
Капыты
Б'юцца на жоўклай
Траве...
Трывае...
Рэжце ж!
Ці нажоўка тупая!!
Нарэшце!..
На свежым пяньку выступае
Жывіца чырвоная...
Выпусцілі
З загона!
Грукнулі
Усе закладзіны суха.
Рвануўся...
Замёр...
Прыслухаўся...
Страх яшчэ казыча
Пахвіны.
Трасянуў галавой па звычцы,
Што рогі там быць павінны,—
Няма іх!

На міг
Нямая
Цішыня.
Толькі кедры шумяць.
Больш
Не суняць!
Раскручваецца пружынай
напятай
Увесь балючы,
Безабаронны,
Лабаты...
Ад абразы заб'ецца
Пад кедры густыя.
І покуль
Боль не
Астыне —
Не зварухнецца, не тропнецца,
Каб не ўпала
На свежы пянёк ані кроплі...
Адстоіцца
Сум у вачах,
Як змрок у цесных прагалах.
Нават пысы гарачай
Не астудзіць вадою крыніц...
А побач
Яго сябры
З маладымі
Рагамі будуць гнаць маладых алянціц...
1964

ШАПКА

Усю зіму з апраткаю забытай,
Як у глухім бярогу, у шафе спіць —
Не маладая ўжо аладка-шапка,
Саперніцу вушанку ненавідзячы.
І толькі аднаго яна баіцца,
Каб гаспадар вясною не надумаўся
Аддаць яе вароне на гнездо, —
Не паўтарыць бы сумны лес бабулі.

...Зайшоў з марозам гаспадар у хату
І моўчкі, стомлены, за стол садзіцца.

Калі, бывала, летам ён палуднаваў,
Ляжала на краі шырокай лавы,
А гаспадарскі сын яе прымерваў.
З-пад доўгага брылька ружовашчокі
Глядзеў малы, як яблык з-пад лістка.
Свяціўся бацька ўсмішкаю шчаслівай.

Чаму брылёк так напал надламаны?
На золку гаспадар устаў, каб сеяць.
Шчырэў уночы дождж — і, як вапччыны,
У соты ўсю раллю парашаціў.
Было на ўскоце сонца. У кішэню
Яе паклаў таропка гаспадар
І прывітаў з пашанаю Ярылу
Ды папрасіў, каб ярыне спрыяў ён.

А што вушанка? Апусціўшы вушы,
Усю зіму праходзіць. Незайздросна!
Лютуе Люты, сцюжыць Студзень. Снежань
І той гады ў рады бывае ціхі...

Зух-Сакавік яе цярапець не можа,
Хоць ён па дыме вушы гэтай соні.
Ледзь сонца ласкавейшым вокам гляне,
Аладку-шапку ўсторкне на халку.

Ну, а у Красавіка па-кавалерску
Яна ляжыць — на чубе і на вуху.
Май ветраны — штоноч чакай у хаце,
Пакуль яму кудлаціць чуб каханка.

... Выходзіць гаспадар, і дзверы ціўкаюць.

Ну, як не ўспомніць Чэрвень загарэлы!
Дакошвае лугі — знаходзіць гнёзды,
Кладзе ў яе цяплюткіх птушанят.

Брылёк

сасмяглы Ліпень перакручвае
І нагінаецца крыніцу вышці.
Не спіць у шапку, носіць яе радасны
Вусаты Жнівень ледзь не на патыліцы.

Праводзячы вачыма вырай сумны,

Яе рукой прытрымлівае Верасень,
Нідзе не забываецца Кастрычнік,
Нацягвае на вушы Лістапад.

Яна прапахла вапнай і зямлёю.
Зрабілася ад ліўняў і ад сонца
Якраз як сівагракава крыло...
Што апроч снегу бачыла вушанка?

Апошні раз ішлі з гаспадаром,
І на яе лісток чырванацыбы
Апаў, як той падлётак на буслянку,
Азяблы, кволы і такі дурненькі...

Апрыкла ўсё, хутчэй бы Сакавік,
І, безумоўна, ён па даўняй дружбе
Гаспадару напамніць пра яе.
Якія ж дні ў вушанцы непаваротлівя!

1964

ЗАЗІМАК

Вёсцы не дрэмлецца.
Надвор'е нядрэннае.

Балюча глядзець шарпаку
На сябе самога.

На чорнай зломіне-сухадрэвіне
Зімуе буслянка самотна.

З цяплом у мароза
Быў доўгі торг,
Покуль, дзе выбралі торф,
Шкліў ён глыбокія выраі.

Буслы-выгнаннікі недзе ў выраі...

Белья крылы страсаюць пух,
Ад якога займае дух:
Ух,
такі
ён да звону настылы,
Аблачынкі пралывае густымі.

Разам з аблачынкі з тымі
Гняздо стыне...
Здаюцца здалёк буслянка белая

І чорная сухадрэвіна
Буслом,
Што акрыў галаву крылом
Падрэзаным...
Адстаў, нябога, ад чарады...

Гэта ж не чараты —

У лёд закавала рака
Пер'е буслова з'інае.
Ад подыху вещьрка
Дрыжыць яно,
белае-беяе.

1964

КАМЯНІ БРЭСЦКАЙ КРЭПАСЦІ

У скронях зямлі
Мы трывожнымі жылкамі стукаем.
Мы сценамі жывымі былі
Крэпасці непадступнай,
Гэта акамянеў
Наш гнеў,
Гэта мы згарэлі ў агні.
Мы — скрываўленыя камякі,
Мы хацелі для вас цішыні,
Людзі...

1964

ГОД

Анаголю Вялюгіну

I

Заспанья прачнуліся грымоты —
І кнігаўкай спявае лазіна,
Самлелая ад леташняй спякоты,
Абложная дыміцца баразна.
Шчэ гнёзды стыльыя, пустыя соты,
А ўжо ад слоў хмялее да відка
І ні пра што не думае вясна —
Дачка гарачай ласкі і пяшчоты.

У вочы зазірні — не ўбачыш дна.
Далёка недзе прыпар і турботы.
Гуляе дзеўчына, пакуль адна...
Цяжарнее калоссем цаліна.
З гнязда глядзіць пухнацік жаўтароты —
Клапоты ад цямна і да цямна,

II

З далёкага цяпльнускага павета,
Пакінуўшы ржавець з'араны плуг,
Спатнелае, расхрыстанае лета
Прышло — і луг ад конікаў аглух.
Смугою ахінулася планета.
Займае дых гарачы кменны дух.
Дзе воблачка, дзе дзьмухаўцовы пух!

І просінь просіць шырыні ў прасвета.
Ад завірух калючых пацярух
Наскрозь дарога ўезджаная ўтрэта.
Шчырэе летні дзень адзін за двух.
Пал воч вясновых чыстых не патух,
Нібы агонь далёкіх зор Сусвета.
Падлётак над стагамі робіць круг.

III

У Белавежы — лосьна, язьна ў Шчыры.
З мясной крыніцы агнявы глыток.
Узважлівая яснасьць дзёрзкай мары
І стрыманасці першы халадок.
Сігае ястраб думкі праз гушчыры
Над зброснелаю зацішшу заток.
Перакідае восень жоўты ўток
І, па традыцыі, згушчае хмары.

Разблытаць хоча бліскавіц маток
Рабінавая ноч. Рабін стажары.
Лядком на лузе шкліцца капыток,
Сівец ржэўе. Звонка стыне ток.
Пяро раняе вырай на абшары.
Рунь прагавіта цягне зябкі сок.

IV

Зажмурылася смачна аканіца.
Спіць на пярынах белых цішыня.
Ад сіверу сцінелая сініца

Ніяк не можа дачакацца дня.
Рацэ, як рыбаку старому, сніцца
Прыцмок саміны, стылы лёд ліня.
У дуба-ведуна з-пад караня
Прабілася бруістая крыніца.
Ляціць адліжны каркат варання
З яліны, што стаіць, нібы званіца.
Сядлае ўсход гарачага каня,
Штораз вышэе ў сонца вышыня.
І першапутак неба рэжа ніца
Палосак рэактыўных палазня.

1964

ВЕРАСОВАЧКА

Іду. Лагчынка перасохлая
Ледзь папярхнулася расой.
Ці прымеш гасця,
Верасовачка —
Дачка вясёлых верасоў?

Тут, помніш,
Нам ва ўсім паве рыўшы,
Жылі суседзямі лясы.
Цвілі ў бацькі вочы верасам
Ад слова ранішняга — «сын».

Прыйшла пад хату грушка дзікая,
Ледзь я свой год другі сустрэў.
А ходзікі на сценцы цікалі,
І падалі дажджы са стрэх.

Тут, як у казцы, у лядах восенню
Карову пасвіў кот Мірон,
Лісіца пеўня з дому зносіла
І вечар глух ад камароў.

Мяне купал і у ліповачках,
У бацькаў торкалі рукаў.
Кальску маладзік да поўначы
На вострых рожках калыхаў.

Ноч, як малога, хутар хутала
Аўчынай жнівеньскай імжы.
...А сёння грушына без хутара
Стаіць бабылкай на мяжы.

А сёння зацвіла ігрушына
За трыццаць год упершыню...
Чым гэта вока запарушана?
Хто там парушыў цішыню?..

Схіляю галаву з пашанаю,
Адсюль нясу ў трывожны шлях
На кожнай далані па жаўранку
І па хмурынцы
на плячах...

1964

* * *

Ішла над ціхім лесам поўня.
Расы чакалі верасы.
Пад вербамі ў нагрэтым чоўне
Дзяўчына мыла валасы.

Яшчэ худзенькімі рукамі
Вязала, мокрыя, вузлом.
Усмешка на вадзе блукала.
Хмурынкі возера вязло.

Прасілася ў косы стрыжка.
Шаптала з берагам карма.
А косак не хапала крышку,
Каб дзве лілеі ўтрымаць.

Ледзь-ледзь хавалі зайздрасць хвалі,
Аж закіпелі ў трысці,—
Мяне і човен падмывалі
Далёка з юнай заплысці...

1964

КАШУЛЯ ПАЎЛЮКА ТРУСА

Чырвоныя ружы,
Чорнае лісце...
Няўжо гэта праўда:
«Насіў калісьці,..»!

Як туман на дасвецці, святлее кашуля —
Здаецца, мурог з Паўлюком кашу я.
Расхрыстаныя, ступаем поплавам.
Нам фыркаюць ветры храпамі цёплымі...

Маці кужаль прала пры лучыне.
На расе маёвай палатно бяліла.
Паўлюка чакала,
Дні лічыла
Сустракаць выходзіла ў даліну,

І пасліся ветры буйныя ў зялёнай,
Балаболкай рэха білася на шыях.
«Зазвіні, сыночак, жаўранкам залётным!»
Маці ўпрыхваткі касаваротку шыла.

Песню родную гукала чарнабрыўка,
Па далёкім сумавала доме.
Адгукалася з дняпраўскага абрыву:
«Ой, не світи, місячэньку.

Не світи нікому...»
І кашулію вышывала рупна
Чарнабрыўка ў інтэрнаце вечарамі.
І, як сонца.
Ёй заходзіла на рукі
Галава паэта кучаравая...

Чорнае лісце,
Чырвоныя ружы —
Крумкач жалобы
Над радасцю кружыць...

1964

ВЕЧНАСЦЬ

Мне ясным сонцам лёс наканаваны —
Не ведаць змрочных лёхаў нематы.
З табою кожным нервам знітаваны,
Не, Вечнасць, я ў цябе не паняты!
Зязюлямі гадоў пракукаваны,
Бор галавы маёй аснежыш ты
І уладна пакладзеш на лоб круты
Зямныя, упартыя мерыдыяны, —
Мяне не ўстрашыць захад залаты.
Да зор скірую думак караваны,
Арлы іх прывітаюць, як браты.
Не знікну так, як цень, як гук пусты.
Не адцвітуць вачэй маіх паляны,
Прабіўшы жвіру мокрага пласты.

1964

КАЛЯНДАР

Я каляндар стары гартаю —
Вяртаюцца, як гусі, дні.
І голас выраю гартанны
Звініць у сіняй вышыні.

Хачу — і доўга будзе лета,
Прадвесне.
Дзякуй, каляндар,
За права казачнае гэта:
Я — году цэламу ўладар.

Дні непрыемныя мінаю,
Нібыта не было зусім,
Змарнаваных не ўспамінаю.
Цяпер я — люты вораг ім.

Ну а яны глядзяць лісліва!
«Калісьці нас не праганяў...»
Няшмат жаданых І шчаслівых,
Непажаданых дзён — гайня...

Ару нанова, сею, лешу
Абшар сваіх пражытых дзён —
Сябе гульні дзіцячай цешу —
Кручу я млён пустых жарон.

1964

ЛЕСНІЧОЎКА ВЭЛДЗІС

А пад вясёлкай-восілкай,
Як баравая пчолка,
У ясеневай восені
Зблудзіла леснічоўка.

Галіны па-над сцежкамі
Па сажанню ў размаху.
У леснічоўкі ўцешнае
Імя —
«Прагоніш смагу».

На тое воля восені
І залатой завеі,
Што Ручайком —
Авоціньшам
І гаспадар завецца.

Каля гасцей расчуленых
Ды каля песні ціхай
Плыве-плыше рачулкаю
Шчыруха-леснічыха.

А ручаінкай з возера
Іскрыцца леснічоўна,—
За ёю нашы позіркі,
Як Даўгаваю чоўны...

Тут студня знакамiтая
І ўсім вада да смаку,
Ды болей акавітаю
Мы праганяем смагу...

Выходжу ў ноч спакойную,
Ваду знаходжу неяк.
На дне халоднай конаўкі
Травiнка зелянее...

Падушкі ўзбіла белья,
Жадала:
— Лабу накты!³
Мне ж, як салдату бегламу.
Не спіцца доўга надта,

А леснiчоўне хораша
На мурагу на вышках.
Мне ў хаце нешта горача,
Я зноў да студнi вышшаў.

Сябе я пераконваю,
Тут нечая правiннасць:
Тры ў небе поўнi — конаўкі,
На дне па тры травiнкі...

Гайдалася-

---

³ Лабу накты! (латыш.) — добрай ночы!

гайдадася
Вядро —
і ў студню села.
Чаму ж не здагадалася
Паслаць і мне на сене!..

Не яблынька лясовая —
Ты злая асачынка...
Мяне старымi совамі
Тры поўнi асачыла.

Іду сабе бяссоннікам.
Не знаю сам кудую,
Сасоннікам, сасоннікам,
Палянкай маладою.

Дах туманоў залатаны
Змакрэлым, жоўтым лістам
І просяць пеўнi Латвіі
У кеба дзень нямглісты.

Пацягваецца соладка
Дня маладога пахмур.
На золаку,
на золаку
Мурог трывожна пахне...

Да ясеневай восені
Я не забуду следу.

Налета да Авоцнъша
Касіць мурог прыеду.

Я ж не такі няўдаліца,
Не зломкава насенне.
Няўжо не здагадаецца
Тады паспаць на сене!..

1965

* * *

Віктару Ліўземніеку

Удары перуна —
perkona grandi⁴.
Пярун —
persona grata⁵,
сапраўды:
Таго й чакай,
Што з неба раптам гракне,
Страсе маланкі
з рыжай барады.
Ваколле —
дом сасновы,
рудастволы.
Над прорвай непагадзі
ходзіць дом.
Стараецца пярун —
мяхі з жарствою
З плячэй скідае,
крэкчучы, на дол.
Аберуч
«газiк» працірае вочы.
Ані душы.
Усё нібы праз сон.

---

⁴ Perkona grandi (латыш.) — удары перуна.

⁵ Persona grata (лацін.) — пажадан ая асоба.

Падчас плаыве
у забыццё абочын
Кажан распяты —
чорны парасон.
Над Латвіяй
рабінавыя ночы.
Гараць
кляноў чырвоныя стагі.
І Даугаву трасе
ад золкай ношы,
Пад намі
б'ецца ў берагі
з тугі.
А мы ляцім вышэй,
пад люты
лівень,
Мы зараз адарвёмся
ад зямлі.
І вось
тугія ліўневыя ліны
Нас,
як наняты ветразь,
узнялі.
Сузор'яў спелых
трапяткія бліскі
Трасіруюць
халодны змрок
шкляны.
Мы ў вечнасці ў гасцях,

і рай нам блізкі.
Далёкімі пажарамі —
кляны.
І так шкада зямлі,
вясёлай, грэшнай.
Што ў вечнасці,
што у раі рабіць!
Ды з прорвы
вырываемя
нарэшце
Ў гарачую
Галактыку
Рабін...

1965

ПАЭМ А ЖЫГНЯЙ СКІБЕ

I

Мой дзед
рыжанін Галвінш,
Механік па мльнах,
На грошы быў не галы
І выпіць —
    не манах.
Яго прываражылі
Азёры
    ці ільны!
Зрабіўся старажылам
Ушацкай стараны.
Прынамсі,
    не малая
Заслуга той
    адной,
Якую зваў
    Маланкай
З касою ільняной...

II

Кугікала малое —
Мне большала радні.
А камяні малолі,
Спявалі камяні

Каціўся верасамі

Вясельны каравай:
— Ой, дзеўка,
    абрусамі
Застолле накрывай!..

Ішоў праснак
    у прымы
Да бульбы нацянькі.
Андрэева чупрына
Бялела ад мукі.

А на млыны куліўся
Коўш зорны з-за сяла,
Вясёлая Кулінка
«Латышачкай»
была...

III

Радні і год нямала
Забыўся наш парог.
Адно
    «латышкай» маму
Яшчэ завуць парой.

IV

Латышскі стол гасцінны
Наноў
    сяброў сабраў.
Як на старым гасцінцы,

Завозка тут ад страў.

Бі,
    піва,
    п'янай пенай,
Крышы дубовы склеп.
Кляновым лістам,
    кменам
Запах уладна хлеб.

...Над ціхаю сядзібай
Сярпок маладзіка.
Чаму ж ты
    з жытняй скібай
Дрыжыш, мая рука!..

V

Над ціхаю ракою
З далёкай цішыні
Забыты млын грукоча,
Спяваюць
    камяні...

1965

РЫЖСКІЯ РУКАВІЧКІ

А снегавеі люцелі...
Азяблыя,
    як сінічкі,
Пальцы твае ляцелі
У рыжскія рукавічкі.
Я цёплым гнёздам не верыў —
Губамі лічыў чародку,
Залётных хаваў ад ветру
За пазухаю таропка,
І, птушкалоў захмялелы,
Я слухаў, як з непрывычкі
Ачуньвалі, і смялелі,
І цінькалі ціха сінічкі.
Прыбой,
    супакой «вой табар!
Стой,
    сівер,
    не прыся на крызе!
Твой,
    Балтыка,
    даўні сябар,
Я на цябе
    у крыўдзе.
Зямнымі, марскімі багамі
Клянуса —
    зрабіла дрэнна:
Астрашыла птушак снягамі,

Малых
і вясной не сустрэну.
У соснах над дзюнамі
вырай,
Дзе гнёзды звiпі сiнiчкі.
Вы грэлі iх —
дзякуй шчыры,
Рыжскія рукавiчкі.

1965

НЕРУШ

Максiму Лужанiну

Неруш ранiшнi —
роднае слова.
Мне шукаць цябе,
покуль гляджу,
Пад зялёным крылом верасовак,
Пад крысам i спякоты й дажджу.

Слова,
што як нарог для ратая,
Як для ластаўкi —
стромы вiльчак.
Ад якога на небе свiтае,
Ад якога яснее ў зачах.

А пашчасцiць — натрапiцца неруш,
Зазвiняць недзе промнi наўзбоч.
Неруш свой панясу я аберуч,
Як слязiну з матуliных воч.

Ад абразы,
ад позiрку злога.
Шлях забытаўшы для наслання,
Неруш ранiшнi —
матчына слова,
Мне, як бору, цябе засланяць!
1965

ЛІСТОК УШАЦКАЙ ВОСЕНІ

Раўчук заспаны веў лагчынкай,
Залелі камянькі на дне.

Павесялеў мой шлях.

Ляшчыннік

Заднеў у сінім тумане.

Расой, раскідзісты, апырскаў —

Злую.

Ды тут, як сябруку,

Лісток

цялячай мокрай пыскай

З даверам торкнуўся ў руку.

Раўчук

ужо звініць рачулкай,

Дарую мокрым верасам.

Так па-цялячаму расчулены,

Што замыгчу, здаецца, сам...

1965

* * *

Птушкамі колісь былі цыганы,

Лёталі ў вырай,

Ды воллі

Неяк наелі,

і ў неба яны

Ўзняцца не здолелі болей.

Ах, цыганы...

Вогнішчы, таганы,

Перамяняныя коні.

Толькі грывастыя табуны

Скачуць па снах неспакойных.

Да скону ібясконцы

Шляхоў сувой,

Зялёная хата — дуброва.

Толькі цыгайскае

Над галавой

Вечнае сонца вандровак.

Дзе ні прыстаў — абжывайся наноў

І зноў

За стары занятак.

Калі не пакрыўдзіў бог цыганоў,

Дык гэта на цыганятах.

Ад вогнішчаў смугляя, як жалуды,

Сняць яны цёплы кухан.
Вырай курлыгча пра халады
Небу на самае вуха.
І цыганам,
Сынам зямным,
Боязна сытых волляў.
Колішнім птушкам,
Дорагі ім
    песня,
    дарога,
    воля...

1964

* * *

Я, малада, не ведала,
Ці было лета, ці не было?..
    З народнай песні

Ліст высах, ззалелы,—
Бляшаны скрогат.
    Бабіна лета,
    Белья скроні.

Касу на атаву
Памалу клепяць —
    Касьба не тая.
    Бабіна лета.

    Застылая кропля
Ліпнёвага воску —
    Лета кароткае.
    Лета — ўвосень.

Далёка ліўні,
Шаленства залевы.
З жалем шчымлівым
Мама лета...

1965

ЛЯСНАЯ ДАРОГА

А лес туманом затоплены.
Не дужа спяшаецца дзень.
Рэха ў мяккіх пантопляках
Падмоклым мохам ідзе.

Рабынечка-арабіначка,
Нібы з падлёднага тхла,
З заглушы летняй прабілася,
Вырвалася да святла.

Сівер здалёку дыхае,
Ашчэрыў сто дваццаць зяп.
Стынуць выбоіны ціхія,
І ліст перажоўклы азяб.

Дарога знянацку заломіцца,
Выгнецца палазком,—
Дрыжыць на яловай далоні
Саломінка
З абмалочаным каласком...

1965

ПОРТ

Уладзівастоцкія нявесты
Сустрэнуць ветла і няветла:
Ты не рыбак, не кітабой,
Праходзь спакойна, сам сабой;
Паплаваў досыць у «загранцы»,
Хай не хапаеш з неба зор,—
Пяшчотай позіркі ўзгарацца,
Ідзі на іх,
як на касцёр.
Год палюляла

у Брыстолі —

Жаніх ужо зусім прыстойны.
Ці кітабой ты, ці рыбак,
Спяшайся загазаць «кабак» —
Тут рэстаран завецца так,
Прывыклі дзверы да атак —
Гуляй, рыбак,
куляй, рыбак,

Шыкуй,
шчырэй кладзі «на бак»!
Забудзь на час тугу кают,
Пуцінным грошыкам — каюк!
...Упарта познія нявесты
Чакаюць

норга,
оста,
веста.

Усе вятры з усіх шляхоў
Для іх прыносяць жаніхоў.
Не з карабля —
        дык топай міма,
Хоць паравозам галасі.
...Глядзяць зялёнымі вачыма,
Як незанятая таксі...

1965

ДОМ НА СОПЦЫ

На сопку
        сцежка крутая,
На сопцы —
        дом камунальны.
Ля вокан ручай картавіць.
Вятры ў камінах канаюць.
Чарнявая маладзіца
Дадому рана прыходзіць.
Падоўгу ў люстэрка глядзіцца.
Ёй хочацца быць прыгожай.
Ды як жа не маладзіцца:
На ганку —
        бабіна лета.
Відаць,
        не растаць ільдзіны —
Пад сэрцам,
        вострая, легла...
...Ён прыйдзе, як уцямнее,
І засаўку ўнепрыкметку
Галінкай адсуне неяк —
Не ўчуе нават суседка.
Агонь разаліецца па шчоках,
Туга —
        ў сарамлівым паглядзе.
Нясмела просіць пяшчоты,
Як нешта чужое крадзе.
Шапне,

што дачка заснула,
Ды густа распусціць косы.
Пра мужа пытаўся,
махнула:
— Ат, сена сабакам косіць...
Мякчэй узаб'е падушку.
Дыханнем абдасць, як варам.
Кані на пасцелі душна —
Спусціся,
паспі на хмары.
І пеўні з захмарных тронаў
Разбудзяць,
як даўняга сябра.
Сівінка пуху на скронях...
Сівее палын азяблы...
Даюць туманы дарогу,
Спакойныя старажылы.
Шумяць ручаі
ля парога —
Змываюць
сляды
чужыя...

1964

* * *

Ад
«не трэба, не трэба»
Да
«святло патушы»,
Як да сёмага неба,
Як да шчырай душы,
Як ад бліску малаккі
Да абложных грывот...
З вераснёвай палянкі
Хмеліць вераенем мёд.
Ліўнем стомленным стыну
На захмарнай градзе...
Прага
смаглай пустыні,
Спёка
спелых грудзей.
Толькі змроку густога
Захмялелы мурог,
Толькі светлая стома,
Толькі мясечка рог...
Ціха досвітак глянуў —
Стой,
імгненне,
замры!
Не спяшайся, бяглянка.
Мы адны на зямлі.
Можа, дзень пачакае.

Маладзік,
    пасвяці...
Ноч бывае такая
Толькі раз у жыцці...
Знелюбелы, нямілы
Дзень з-за мора устае.
Мне б вякоў не хапіла
Слухаць вочы твае...

1965

* * *

Надта доўга з люстэркам не раяцца
Маладыя жанчыны
    раніцай.
На вуснах смага,
Пад вачыма —
    смуга.
Маладыя каханкі,
    абранніцы,
Іхняя зразумела туга...
Ходзяць сцішаныя,
    заспаныя.
На дасвецці ж яшчэ былі
Недзе ў небе
    капрызнымі паннам),
Ну, прынамсі,
    не на зямлі!
Выгіналіся лозамі ніцымі.
Свой салодкі палон ірвучы.
У акно залатымі начніцамі
Зоркі біліся
    уначы.
Азярынай знямогі
Лёгкая
Адпльвалі паромы сноў.
Дзень пагрукаў
    няпрошаным лёкаем,
Непадступныя панны

зноў
Стапі хатнімі гаспадынямі —
Трэба ім
    гатаваць, цыраваць,
Над каструлямі дымнымі
Цараваць...
У блакітныя шыбы раніцы
Б'ецца клопатаў мітульга.
І туманіцца,
    не адтуманіцца
Пад вачыма смуга...

1965

КАРЭЯНКА

Неону пара загарэцца —
Вуліцы акрыялі.
Запаленай цыгарэткай
Свеціцца карэянка.

У пурпуровым плаці
Прыцемак ясніць далёка.
Збег да заліва з плачам
Вецер —
апёк далоні.

Гэткаю б цыгарэткай
(Будзе мне грэх адпушчаны)
Ноччу завейнай грэцца
У Белавежскай пушчы!

Гэткаю б зацягнуцца —
Каб аж з вачэй сузор'і!
Бору пад ветрам гнуцца,
Поўні — дрыжаць слязою.

Хай апякла б душу мне —
Толькі была б мая ўся.
Сцішыўся горад шумны,
Нават дыхнуць збаяўся.

Ціша стаіць такая —

Чуеш, як тукаюць туфлі.
Ды карэянка знікае —
Вуліца ўраз патухла.

1965

УРАДЖАЙ

Яшчэ нямая
Хвіліна адна...
Трал падымаюць
Са дна марскога.
Лябёдкі жаласны скогат...
Кухталі —
Костачкі прыгаршчаў трала
шклянныя
Балюча занылі:
Рабрыну борта лічыць пачалі.
Тралмайстра — імгненным рухам!
Хапае крукам...
Льецца вады блакіт.
Бы загарпунены кіт.
Сейнер кідаецца ў бакі.
Рыбакі
Дыханне перавялі шчасліва.
Над палубай хмара парыпвае
З ліўнем
рыбным...
Вока ў пулятага мянтая,
Нібыта
Планета жаху,
Сыходзіць з арбіты...
Шчэлепамі разбіцьмі
Пакутліва кратае
Камбала бездапаможна пляскатая.

Як яна глянуць хоча,
Ды —
Перабеглі на спіну вочы.
Рот замалы — не спытацца,
Ліха адкуль...
Акунь
    паддасы
На ўвесь акіян бы зароў,
Ды —
Папярхнуўся уласным
Пузыром.
Злязае,
Сыплецца расплюхнутымі слязамі
Непатрэбная болей луска.
У адчаі траска
Сквіцы,
    быццам рукі, заломвае.
Сівеюць косы
Ціны зялёнай.
Чапляецца неба
За водарасці, карчы.
Нема
    рыба крычыць...

1965

ДЗЕД І МОРА

Пахне далонь Залатога Рога
Нафтай,
    далёкімі катастрофамі.
Змоўк акіяна насмешлівы рогат.
Цішыня тут,
Як дзеўка-пярэстарак, строгая.
Быццам на кухні агульнай,
грызуцца
Хвалі —
    таксама з племя жаночага.
Глянеш:
    Нептун пасівелы з трохзубцам
Выйшаў на бераг,
    гнецца пад ношаю,—
Гэта ловіць багром аскабалкі
Дзед,
    што разлучаны з морам знямогаю.
Усё ж каля мора старому забава.
Цягне дадому дровы намоклыя...
Дошкі цяжкія,
    мачтаў абломкі,
Будуць трашчэць яны
    ноччу завейнаю.
Спусцяцца нізка
    ўспамінаў аблокі,
Дні маладья на момант вернуцца.
Зноўку тайфунам

насунуцца бровы,
Борт затрашчыць —
грукне хваля шалёная...
Салёныя дровы...
Слязіна салёная...

1965

ЦІХІ АКІЯН

I

З салёнай пенай на губах
Яго Шапенства

Ціхі

То зложыць крылы —

кволы

птах

То б'ецца парадзіхай.

Шпурляе ў бераг якары

I конскія падковы.

То,

вязень,

пад граніт гары

Пачне рабіць падкопы.

Прыдрэмле —

ўзбудзяць свежакі,

Забудзе на пакуты.

Ён —

Праметэй,

на ўсе вякі

Да голых скал прыкуты.

Арліць,

клякоча

ураган —

Ляціць далёка клёкат.

Бурліць,

клякоча

акіян,
Пакуль хапае клёку.

II

Сябе самога расцвяліў —
Бунтар змаўкае горда.
Адчаю ўпартага прыліў
Падкочваецца к горлу.

III

У ракаўках маіх вушэй
Табе не ціхнуць,
Ціхі.
Клубі дзевяты вал вышэй —
Кадык з зялёнай ціны.
Бі чарапах
па чарапах,
Звіні струной прамою.
Тваім дыханнем
край прапах —
Салёнае Прымор'е.
Цябе,
калі спакой багоў
Ты дзёрзкасцю парушыш
І выйдзеш з вечных берагоў,—
Бяру я
на парукі!

1965

ТАНЦУЕ ТАДЖЫЧКА

Пад чорнымі вясёлкамі
Спеюць ночы.
Прызнацца —
не анёлкамі
За імі сочым.
Мы сталі нарачонымі.
Мы ўсе раўнуем —
Пад чорнымі,
пад чорнымі
Вясёлкамі руйнуем
Паветраныя замкі
Сямейнага спакою.
Адданаць
верных самых
Змывае,
як ракою.
Аж трыццаць тры
маланкі
Чор-
ны-
я!
І ноч была б малая...
Чур,
не
я! —
Падумаў пра такое,
Што добра б

трыццаць тры
Расплятаць рукою
Трапяткою
Да зары.
І сэрца Сценьку Разіну
Не па-добраму,
Пэўна, уразіла
На яе падобная...
Спякотная,
    як тропікі.
То ўся, як міг рыўка,
Няўлоўная, таропкая
Горная рака.
Каб сто абвалаў
    з грукатам
Праляцела —
Не ўчулі б мы,
    мы слухаем
Песню цела.
Мы ўсе, як шпагі
    ў ножнах,—
Развагі
    рвецца ніць.
Спалохана-трывожна
Кроў звiнiць...

1966

БУЗКАШЫ

Ты не бачыў аніколі
Бузкашы?
Ты таджыку пра такое
Не кажы!

Не застольная бяседа —
Бузкашы:
Захапі казла ў суседа
І скачы.

Не зважаюць на начальства,
На радню,
Капыцяць і рвуць на часткі
Цішыню.

І чыны й пасады зніклі,
Зло — на злом!
Галава адно панікла
Над казлом.

Гэты козлік адпушчэння
Два пуды,
Не схаваеш у кішэні —
Паўбяды!

Жарабца хлапец асмутлы
Закасіў.

Сам бізун, як тья цуглі,
Закусіў.

Горды дзед
белагаловы.

Як Памір,
Б'е галопам, б'е галопам
Жоўты жвір.

Зашчаміў казла нагою,
Вецер — друг.
Мчыць пагоня, не нагоніць —
Блізка круг.

Не відаць у тлуме, ў гуле
Ну ані —
На казле ляціць дзядуля!..
На кані..

Кінуў чорнага і крэкча,
Перамок.
Мо ў апошні раз старэча
Перамог.

Раздзімаюць горны-храпы
Скакуны.
Тут не возьмеце нахрапам,
Крыкуны.

Мы ў даліне ўтульнай спеем.
Бы ў кашы.
Не да працы, не да спеваў —
Бузкашы!

Валам валяць людзі звыкла
З кішлакоў,
Заганяюць матацыклы,
Ішакоў.

Піялу з зялёным чаем
Асушы —
І прыпомніш ты з адчаем
Бузкашы.

У прэзідыумах млеюць —
Бузкашы,
На паважных асамблеях —
Бузкашы.

І на зборышчах паэтаў —
Бузкашы.
Ды таджыку ты пра гэта
Не кажы!..

1966

* * *

Калі б усе вятры Беларусі
Курган намяталі,—
Ён быў бы пылінкай
Ля падножжа захмарнай вяршыні
Славы тваёй;

Калі б усе гаі Беларусі
Хацелі сцяжыны ўслаць,
Дзе ногі твае ступалі,—
У іх бы лістоў не хапіла;

Калі б усе навальніцы плакалі,—
Іхнія слёзы
Былі б драбнюткай расінкай
На вейцы туті па Табе,
Іван Дамінікавіч,
Дзядзька Янка,
Купала...

1966

* * *

Чаканы міг спакою,
І — паварот ключа.
Світае у пакоі
Ад смуглага пляча.

Трывожнага дыхання
Трывожны сухавей,
Трывожныя ў тумане
Пагляды ласкавей...

Прачнулася світанне —
Пакінулі пакой
Пачэснымі сватамі
І цішыня й спакой.

Прыцішаныя крокі.
І — паварот ключа.
Нырае ў сон таропка
Маладзічок пляча...

1966

* * *

Ты —
    мой трывожны успамін,
Шчыміш і не даеш спакою,
Нібыта ўдар тугіх галін,
Адпушчаных чужой рукою...
Наноў не зашумець лясам,
Туга на лядах гаспадарыць.
Я дрэвы ўсе павысек сам —
Галіны больш
    не ўдараць.

1966

* * *

Аб адным я цябе прашу:
Хоць гады ў рады прысніся —
Спадзявання майго парашут
Хай раскрыецца хоць унізе.

Нецярпення скачок зацяжны.
Блізка дол, парашут не раскрыты.
Ходзяць незразумелыя сны.
Як старонкі старога санскрыту...

1966

* * *

Дзень пачынаю
Думкаю пра цябе.

...Жоўтае лісце чынары
Дол перасмяглы дзяўбе.
Начэй вераб'іных,
Ліўняў
Не ведаюць арыкі.
Просьяць лісты-палахліўцы
Папіць у цябе з рукі.
Горы ношай цяжкаю
Цягнуць вякоў тугу...

А я выводжу, як школьнік,
Імя тааё на снягу.
І ад яго, гарачага.
Снег растае.
У бары заінелым бачу
Вочы твае.
Успомніў песню раскосую
І развярэдзіў жуду:
«Калі састарэю, з посахам
Я да цябе не пайду,
Бо посах мой першы прыйдзе»

1966

ГНЯЗДО ШЭРАЙ ЧАПЛІ

Паплавы
цішынёй мурожнай стрыножаны,
Учарашнія сны
рака даганяе.
Нізіцца сонца.
Ад заходу трывожнага
Вочы бор засланіў даланямі.
Асмуглыя пальцы
праменнем прасвечвае.
Ноч недалёка.
Блізка да вечара.
Драчы неўзабаве
кінуць жэрабя,
Каму
рэзаць бляху
тупымі ножнамі.
Кружыць над борам
чапля шэрая,
Над паплавамі,
цішынёй стрыножанымі.
Птушка трывожная,
як яе высачыш?
Недзе гняздо на яліне
высока...
Цень мільгануў
над дрымотнымі плёсамі.
Шэрая чапля

знікае сумна.
Пяро раняе
перапялёсае
На сіні вечар,
на ціхія думы...

1966

* * *

Мы ў гасцях у Наднямоння.
Наваколле,
як няное.
Нашых пальцаў
не расцяць!
Пад нагамі храбусцяць
Леташнія жалуды.
Зараз пойдзем —
хоць куды.

А паром на прывязі.
Толькі крыкні:
— Прывязі!
Прывязе на бераг той.
Стане,
толькі скажаш:
— Стой!
Ён не кепскі
бераг той —
Хата на гары крутой.
Там цябе чакае маці.
Там я звацца буду
зяцем...
Дый на гэтым беразе
Хораша
на верасе!..
Па канату —

тапаром!
Хай адзін
    плыве паром.
Хай плыве
    між строгіх стром.
Потым
    неяк разбяром!..

1966

БАЛАДА ПРА МЯНЕСКА

Не пайду я да Менска
ад шлях Віленска;
а пайду па шлях
    Віленскім,
спаткаюся з Мянескам.
    Старая прыказка

Ссівеў маркоты сын — палын
На ўсіх шляхах расстайных.
Над Свіслаччу грукоча млын,
А ж берагі хістае.

Сем грозных колаў у млыне
(Хоць трохі сцішыў гул бы!),
Каменняў поле загыне —
Намеле пытлю гурбы.

Млынар сатрэ таропка пот.
У печы на валокі
З у сходу да заходу под,
Чалеснік — пад аблокі.

І цеста — за гарой гара —
Займае кут пачэсны.
Гарыць вячэрняя зара,
Хлеб на лістах пячэцца.

З ног валіць дужы хлебны пах,
З гаёў убор зрывае.
Ды чужакам не па зубак
Паўшар'і караваяў.

Млынар — асілак і вядзьмар,
Дыхае — шумяць прысады.
Ён ліўні і грымоты з хмар
Маланкай выкрасае.

Разлогі цемра захлыне,
Сцішэе над барам! —
Мянеск імчыцца на млыне,
Дружыну набірае.

А трэба, каб дружына
Са славаю дружыла,
Каб воляй даражыла
Мянескава дружына!..

На рэках чуюць асначы
Каменных колаў скрогат.
З-за сцен каменных уначы
Грыміць каменны рогат.

Трымаюцца музыкі ледзь,
Са зморай — зорам знацца!
Прыемна музыцы шалець,
А песням — захлынацца.

Стагні, каменне, ў забыцці
Падлогаю няроўнай.
Млынар з русалкай скача
ці
З чароўнай млынароўнай!

Чакайце, рымар і ганчар,
Каменярам — павага!
Б'е ў берагі каменных чар
З мукі каменнай брага.

...Ідуць гады. Мянеска ў твар
Ніхто не можа ўбачыць.

.....
Але аднойчы знік млынар,
Засумаваў, няйначай.
Куды, ў які падаўся бок,
Пра гэта хіба скажа
Ярыла, ўсемагутны бог,
Ды ноч чарней ад сажы.

...Нудліва Свіслачы ў трысці,
Русалкам проста гора.
На сонца гледзячы, расці
Пачаў вясёлы горад.

Сінеліся вачэй ільны,
Звінелі слоў крыніцы.

Запас Мянэскаў — валуны
Пайшлі на камяніцы.

Гарэла ціхая зара
І задыхаўся горан.
Няма Мянэска-млынара —
Назваўся Менскам горад!
Менск гандляваў, мяняў —
дармо!
Пястун нябёс і волі,
Ён гордай дзіды на ярмо
Не прамяняў ніколі.

Чужак ад жаху камянеў,
Дарэмна ў дзверы другаў.
Для ворага рос — Лютагнеў
І Мілагост — для друга.

І плавiліся камяні
У вогнішчах пякельных.
Была хвіліна цішыні —
Давалі слова кельме.
.....
Пярун разлогі скалане,
Сцямнее над барамі.
Не навальніца гэта. Не!
Мянэск імчыцца на млыне —
Дружыну набірае!
1966

КУЛІНА

Ножны мае
свае Ушачы,
Хату
І двор,
пазарастаны маркоўнікам,
Дзе можна пасля дарогі,
Скінуўшы чаравікі
І потную шапку,
Адчуць халадок зямлі,
Пачуць шум лісця,
маркотны і памяркоўны
Басанож
прастует да студні —
Жарства шурпатая
коле ступні.
Успамінам вядро ўсплывае,
Золкай лускою пырскаў
у твар страляе
Ланцуг,
на корбу наматваючыся.
Я даўно быў задумаў
паэму
пра рукі матчыны
Ды так і не мог знайсці
Строгай сюжэтнай лініі.
Словы з радка вырываліся,
Выслізгваліся, як з рук лініі.

І рыфма —
рыба —
Сагне вудзільно
радка,
Сугуччаў кручок на дно
Пацягне матчынай мовы рака.
Затое
Якая радасць,
Налі плаўнікамі тугімі раптам
Залапоча рыфма
на беразе белай паперы.
Баючыся ўступ зацягнуць празмерна,
Канкрэтна пачну з таго, што

*

Маці завуць Кулінай.
Я ўспамінаю, калі нам
Пад час блакады
Прышлося сядзець у лесе.
Я адышоўся ад маці
і не астаўся ледзьве.
У вялікім лесе
нас многа малых згубілася.
Кожны крычаў штосілы.
Лес паўтараў, нібы дражнячы,
кароткае слова:
— Мама!..
Крычалі многа,
ды толку мала.

Тады я гукнуў:
— Ку-лі-на!
І маці
мне адгукнулася.
Цішыня неўзабаве
ва Ушачы вярнулася.
Ды мне яшчэ доўга потым
здавалася,
Калі жураўліны вырай
збіраў на імшарыне журавіны,
Што жураўлянятка недзе асталася
і маму таксама гукае:
— Ку-лі-на!..

*

І цяпер ва Ушачах
завуць мяне проста
«Кулінін малец».
І гэтым ні росту майго, ні заслуг не маляць.
Са мной заўсёды
вітаюцца ветліва.
І нават, што вершы пішу я,
многія ведаюць.
Наогул паэзіі тут не чытаюць —
Ані класічнай,
ані навейшай,
Хоць, праўда,
бывае, пытаюць:
— Ці многа плацяць

за вершы!..
Шафёр райсаюза аднойчы
Ва Ушачы вёз мяне з Полацка ноччу.
Позняй парою, вядома,
Добрыя сны сняцца
аўтаінспекцыі.
Мы з шаферам рашылі, што будзе не грэх
пагрэцца.
Закусілі сухою воблаю.
Павесялелы шафёр расказваў:
— Па выпітай гарэлцы
Раён наш займае
першае месца ў вобласці.
Землякі мае выпіць могуць,
Але і не зломкі на працу.
Яны, партызаны смелья, былі
«на ты» з перамогай,
Пасля вайны не сагнуліся,
калі іх гора пратала.
А мы, маладое племя,
скончыўшы дзесяцігодку,
Сплываем, як верхаводка.
Спяшаемся ў горад
па работу, па адукацыю.
Пасля забываемся
на пісьмы,
на словы мацярок
адгукацца...
Мы справамі перагружаны,

Усё мы не можам
выбраць вольнай хвіліны,
Каб наведаць
Свае мясціны —
Глыбачкі,
Жывалкі,
Замошшы.
І, як мацерыкі забытыя,
Мацяркi
Нашы часам жывуць,
Забітыя
Самотай,
Работай,
Зморай.
Адны залатыя дзеткі
іх забіраюць у горад,
Каб яны ўздыхнулі з палёгкай
І чорныя рукі крыху адмылі,
Мьючы ўнукам пялёнкі.
Другія
мацярок ўспамінаюць,
Калі родных прымае зямля сырая.
Пасля нялёгкай
Сямейнай нарады
На цэмент адтускаюць грошы
І потым бязмежна рады,
Што абышоўся нядорага помнік
І за такую цану атрымаўся даволі харошы.
Убачыўшы гэтакі помнік,

у момант
гаспадарнікаў я прыгадваю
Што ад лесу пакінулі адны прагаліны
І, ў дадатак спляжыўшы
гектараў пяток маладзенькага гаю
З бярозак збіваюць словы
найпершай важнасці:
«Шануйце лес — ён багацце нашага краю!»

*

Мы ганім у нашых бацькоў
перажыткі,
А руні ячменнай
не адрознім
ад жыта.
Вясну маладую
з нас кожны хваліць,
Калі ідзе
па сухім асфальце.
Нам дождж не трэба —
Нам досыць хлеба!
Мы хлеб будзем есці —
Хай сеюць яны,
Што не змагі
у сталіцу забрацца.
Людзей мы знаем:
Блішчаць, як люстэрка, штаны —
Няйнакш, прадстаўнік
разумовай працы.

*

Іншыя з нас па меры магчымасці
бралі
скупыя веды,
Праўда, стараліся болей
выбіцца у паэты.
А потым рэдакцыі бралі
блакадай,
Аселі на крэслах
і сёння рады.
Ды ўсё ж зрэдчас адчуваем патрэбу
Паплакаць,
што мае адарвалі
ад роднай глебы,
Што хочацца ў родную вёску —
Прайсціся роснаю сцежкай.
Маленства босага адгалоскі
Там сэрца нам будуць цешыць.
За сябе мы такія гордыя,
Што перад спакусай трываем:
Пеша ідзём вечаровым горадам,
Хоць побач імчацца трамвай!
Мы ўпарта лезем
на трыбуны,
Мы пратэстуем,
патрабуем,
Мы клічам на пярэдні край —
Там,
на пярэднім краі,—

рай!..
Самім паехаць нам —
ды дзе там!
У першую чаргу нам дай
Кватэру з цёплым туалетам.
Мы й запявалы,
мы й харысты.
Мы ўславім працу трактарыста,
Цялятніцы і пастуха.
Мы рыфмамі сячэм ззаўха:
Няхай даюць нам
хлеб і мяса,
А мы ім —
ямбаваны пафас!

*

Шкада, што да нас так позна
Прыходзіць суровай позвай
Сумленне,
якое завецца
Словам кароткім —
мама.
Мы, ведамі ўзброеныя,
асветленыя асветай,
Гэтае слова спрадвечнае
ужываць пачынаем мала.
А нашы матулі сціплыя
Думаюць думкі ціхія.
Як і ў часы Скарыны,

Не забываюць за нас памаліцца,
Абнашчыцца ў пост скарынкай.
Калі ж нам нялёгка робіцца,
Калі мы зусім заблудзім —
Мы сок нашай памяці будзім,
Выйсця шукаем.
Матку гукаем.
Заўжды я ў цяжкую часіну
Ўспамінаю блакаду.
Лес каля вёскі ўшацкай Пліна
І маму гукаю:
— Ку-лі-на!
Я ведаю —
адгукнецца...

1962

МАТЧЫНА ХАТА

За сувязь з партызанамі
бацькаву хату
Немцы спалілі ў блакаду пры адступленні.
Мы вярнуліся ўчатырох:
маці,
бабуля,
я
і хатулёк пляцкаты.
Стаялі ля пагарэлішча,
Дзе яшчэ галавешкі тлелі.
І ад куроदому горкага
Слёзы ў маці нагортваліся.

Да блакады штаб партызанскі
Размяшчаўся ў хаце.
У блакаду антэна на даху
Тырчала ў самоце.
І яшчэ асталіся доказы сувязі,
хаця
Партызаны забралі рацыю,
А матацыкл схавалі ў балоце.
На дзве раніцы спазнілася
Чырвоная Армія:
Бацька загінуў у акружэнні
У перадапошняй бойцы з карнікамі.
Маці гэтую вестку паведаміў

У дзень вызвалення радасны
Знаёмы, які ў канцы сорак першага
З бацькам пайшоў у партызаны разам.

*

На лузе пахнуць туман пачынаў
Па-даваеннаму —
прыцемкам,
потнымі коньмі.
На пажарышчы сірацеў
Абгарэлы комін.
Здавалася,
ўсё яшчэ шыю цягнуў
Ён праз агонь са страху,
Упарта спадзеючыся недзе вышэй
Уперціся ў страху.
Калі разбіралі царкву,
Бацька, ад пылу шэры,
Навазіў паўцагелкаў,
А потым з іх склалі печку.
Відаць, усявышні злосць затаіў,
Бо нашу хату спалілі першую,
А гліне святой абгарэць
Давялося яшчэ раз.

*

Сядзібу нашу прыгледзеў
Сусед недалёкі,

На ёй паставіць меціўся
Хату для зяця.

А маці, як тая ластаўка,
З усёй Ушачы
Цягнула да печы
абгарак,
аполак,
цалёўку,—
Санітарка з работы
Вярталася зацемна.
Маці падоўгу стаяла ля коміна.
Круглымі поўнямі
Глядзелі ночы, як совы.
Сумавала ўдава
Па разбуранаму куту.
Сусед у попела рыўся,
Насіў дадому крукі, завесы.
Праз два гады прыйшоў сорок сёмы —
Суседу, што немцаў хваліў за парадак,
Жонка пасылкі слаць
Пачала ў Варкуту.

*

За чатыры гады вайны
Нябёсы ўдосыць нагрэліся
І цяпер
На восеньскім сіверы стылі.
Більнягі урадзілі на пагарэлшчах.

Кускі вадасточных труб
Матляліся рукавамі пустымі.
Вятры па начах
Абгарэлай бляхай шасталі.
Засохлыя дрэвы,
Як шыбеніцы,
Цішыню разрывалі скрыпам.
У дзіцячыя сны прыходзілі
Шынялі мышастыя —
І малыя апоўначы
Прачыналіся з крыкам...
Глыбокая рана зямлі
смылела.
Вераб'і змалацілі калоссе
На здратаванай ніўцы.
Звечара
З лесу выходзілі
Ваўкі асмялелья.
Лясамі на захад ішлі
Уцалелья немцы...

*

Будыніна гэта стаяла
І не ў пасёлку і не наводшыбе,
Узгорак трымаў яе на плячах,
Але яна не кідалася ў вочы.
У ліпені сорок першага года
З тэлеграфных слупоў
Зрубіў яе паліцэйскі.

Зазімкам, калі раён наш стаў
Партызанскай зонай,
Уцёк гаспадар з немцамі.

За днямі дні паляцелі.
Стаяла хаціна нецеллю.
Не паспеў паліцэйскі
Хату дабудаваць і дагледзець.
У ёй у блакаду
Каркі карніцкіх коней тлусцелі,

Мы, вярнуўшыся на пагарэлішча,
Пакватараваўшы крыху ў суседзяў.
Без дазволу толькі арганізаванага
Райкамунгаса
Пасяліліся ў маленькім трысцене,

*

Зоры глядзелі ў аконца адзінае
У нейкім суме і роздуме.
Галасы на гарышчы
Штоночы гучалі розныя.
Пакрэктвала столь —
Там варочаліся і цяжка тупалі:
Прытулак знаходзілі ўсе,
Хто не меў прытулку.
Відаць, і ўцалелыя немцы начавалі падчас,
Хоць па суседству кватаравалі
Партызаны з атрада знішчальнага,

У якіх задача была
Лавіць гэтых немцаў якраз.

*

Быў нейкі зусім незвычайны дзень.
Сонца многа!
Макалі ў разведзены дзёгаць
Нешта сярэдняе
Паміж квачом і пэндзлікам
І акуратна па сценах пэцкалі.
Без маёй не абышлося помачы.
Наносілі мы дацямна
Пачатковую літару ўсходу і захаду,
Поўдня і поўначы
І нумар кожнага бервяна.

*

Колы рыпелі,
Нібы калісьці арэлі
У цэнтры райцэнтра
Даваеннай восенню.
Страху, разрэзаную натрое.
На пагарэлішча
Кавалкамі перавозілі.
На блізкім балоце
Мошу надралі з жабіным кархавіннем.
Для нас быў далёкім
Зялёны і мяккі на баравіне.

Ціха зрабілася ў наваколлі.
Хату імшылі.
Дажджы-грыбасеі
З прычыны такой не імжылі.
Клалі моху пароўну на кожны вянец,
Прыціскалі вянцом наступным.
Каб добра лягло бервяно,
Злёгка абухам пастуквалі.

З усімі шчырэў і палонны немец,
Густа мох накладаў
І часта хакаў.
Яму гаварылі:
— Старайся зараз, хай цябе немач,
Навошта паліў хату?
Немец бянтэжыўся і пярэчыў,
Паказваў рукамі, што ён тут нявінен.
Уся талака невялікая
Гарачую бульбу ела вечарам.
І на апошні вянец
Імхом баравым клаліся
Дымок ад агня
І цёплы туман,
Што плыў з лугавіны.

*

Маці сталярыла і цясярыла
Без гэбля, без ватэраса.

Сякера была адна.
Як доля ўдавіная, чэзлая.
З усяго, што можна было прыбіць
Цвікамі іржавымі,
Маці падлогу масціла,
Калі аполак які вытыркаўся,
Пад яго падкладвала трэску
Або сякерай тупой
Спадыспаду счэсвала.
Палавік, сатканы з розных акраўкаў,
Падлога нагадвала —
Дошкі з зялёных і сініх дзвярын,
А ў кожнай сукоў.
Як зор у Галактыцы.
Блішчала пяць
фарбаваных дошак,
Астатнія — аполкі шурпатыя.
Па іх было страшна ступаць
Босьмі нагамі.
Маці, відаць, цэлы гай
Сярдзітых гальнёў сшаравала,
Пакуль падлога
зрабілася гладкая.
Газетамі покут спачатку абклеілі.
Па часе — і ўсе чатыры сцяны
Аж да запеччыка.
Багатыя дні выдаваліся —
Хлеб і цыбулю лютую
Запраўлялі алеем,

Газоўка хліпала вечарам.

Узыходзіла сонца — глядзела ў акно,
Вышэй падымалася — другое лашчыла.

За глухой сцяной паўднявала яно,
А ў застрэшку мецілася пасяліцца,
Відаць, сваячка даваеннай ластаўкі.

Нарэшце

сонца ў нас пачало паўдкяваць —

Акно прарэзалі трэцяе,

Праз колькі год

Сонца ў чацвёртым акне заходзіла.

Сталі вятры вераснёўскія

Пасляваенныя яблыні трэсці...

.....

Матчына хата,

для мяне

яна так і стаіць

у 1944 годзе...

*

Кожнай вясной,

калі раўчукі бягуць

І, як сярдзітця вожыкі,

вухкаюць,

Калі з-пад брылёў удалеч

Круглым вокам глядзяць шпакоўні,—

Матчына хата слухае,

ці ўсё на зямлі спакойна!

Вяз ачунялы дрэмле

Стамлёным аленем рагатым,

Сніць, што ён ужо ў лісце апрануты

З нізу да верху.

Сялянка сціплая —

Матчына хата

Пры самай дарозе ўдавец.

1962

ВЯРТАННЕ Ё ПЕРШЫ СНЕГ

Аднагодак маіх мар пра палёты,
Такі ж, як і я,
дзівак,

Ляціць,

Ад хмар і аварый далёкі,

Анёл — АН-2.

Сусед

капялюх на вуха ссунуў,

Спіць, як святы Ілля.

Я ўніз пазіраю з сумам —

Лысее мая зямля...

Хуткасць АН-2 набірае
(Яшчэ не зусім злянеў).

Цяпер ляцім над барамі —

Пад Полацкам зеляней.

Не нацешуся

з хваінак калматых,

З гэткім якраз хвостом

Кошка Найда ўбягае ў хату,

Калі яе напалохае хто.

Мясціны родныя чытаю запоем.

Там-сям пазаснягаў дол.

Нарэшце

Полацкае аэраполе.

Па выбоінах скача анёл.

Дзень добры, Полацк,
паклон, зямляча

Мне, думаю, знойдзеш начлег.

Досвіткам заўтра паеду ва Ёшачы —

У першы свой снег.

*

Вясёлы

прыгарадны аўтобус.

Вясёлы

падмёрзлы балышак.

Не едем — пльвём.

Пэўна, часам нядобрым

Ноеў каўчэг

калыхаўся так.

Спыняемся

ледзь не ля кожных весніц.

Шафёр памяркоўны ў нас.

Галасуе нядзеля,

просіць падвезці —

На рынак трэба паспець у час.

Пад хусткай тоўстай,

як пад шахою.

Садзіцца і не спяшае-такі

Аддаць шаферу

Нагрэтыя ў руцэ пятакі.
Пазяхае ў рукаў салодка,
Аглядаецца па баках,
Паддзёўка
пагне свежай саломай,
Марозам прыхопленай на таках.
Маўчыць нядзеля.
Не да вясёлых плётак.
Трымае каля сябе хатулькі,
Таго-сяго прадасць
на зваротак —
Глядзіш, і купяць
з лёгкай рукі.

*

Можа, усё гэта
толькі ў сне.
Сніцца мне —
прачынацца боязна.
Хата матчына —
першы снег...
Неглыбокі —
аеру да пояса.
Ад нядобрага века сцярог
Гэты міг —
каб парой не сурочыла.
Незаслэджаны двор...
Парог...
А на плоце — сляды сарочыя,

Што прыносіла ўжо сюды!
Што пляткарыла,
белахвостая!
Я вяду за сабой сляды
Да свайго
запаветнага вострава.
Я ж адсюль за сабой сляды
Вёў
няўпэўненныя, таропкія.
Як і некалі,
малады,
Першы снег
мне траскоча сарокаю...

Зноў мароз раскусіў арэх,
Завіруха ў барах заенчыла.
Першы снег...
Да суседа бег
І выпрошваў
лапку заечую.
З падарункам стральца да відна
Пёрся ў школу
вясёла зажураны.
Лапкай дошку сцірала адна
Акуратнейшая дзяжурная.
Больш не буду,
паверце, зайцы.
След спакойны таму парукаю.
Першы снег...

Трэба ў хату зайсці,
У далёкія сны
пагружацца...

*

Можна мароз палаяць,
Між іншым,
разам з дарогай.
Дровы ў печы палаюць.
Палаюць на шыбах дровы.

Сняданне позніцца трошку.
Садзіцца попелч развага...
Да капусты —
«бульба ў панчошках».
Не спяшаючыся разуваю.

Скруціўся вожыкам
куст агрэсту,
Відаць, спіна замлела.
Бліжэй да акна пагрэцца
Яблынька падышла
нясмела.
Вернецца цвет па вясне
пакрыёма
З цёплага выраю,
з поймаў.
Тваю сяброўку
з мікрараёна

Я міжволі ўспомніў.
.....

Першы снег
на самотную падаў.
Стаяла сярод будынін блочных
На месцы
былога саду.
На месцы
будучай плошчы.
Вецер зубамі ляскаў.
Не магла зразумець адразу,
Ці ёй зрабілі ласку,
Ці пакінулі на абразу!..

Ўспамінала
суседак гордых,
Туман падласы,
Як дзяўчына,
што ў горад
У нянечкі падалася.

Сеяўся мароз
праз сітца.
Асталася ў снежным ранку.
.....

Пасаромелася папрасіцца
Узяць да цябе,

ушачанка.
Мароз,
нават самы заядлы,
Тут быў бы слабак.
Як ты ў кажущку б стаяла
У зялёным,
з яловых лапак...
Зямлячка,
шануй сваё семя,
На роднай зямлі караніся.
Хай не зводзіцца племя
Тваіх анісаў,
анісак.

*

Як ціхая аблачэнка,
Нада мной праплывае
мама.
Спакой забыты
на стол аблакціўся,
Углядаюся —
пазнаю памалу.
Як ціхая абпачынка,
Як аб'інелая арабіна.
Спакой неспакойна
водзіць
плячыма —
Іх,
партызанскія,

Некалі куля прабіла...

Маці ставіць на стол гарнушак,
Цёплы ад сырадою.
Я ў роднае слова вярнуўся,
Без яго —
сірата сіратою,

А хто там тупае каля ганку!
Венікам абмятае ногі..
Зайшла,
Па голасу пазнаў калыханку.
— За стол, калі ласка,
спачні з дарогі.
Вось мне ўжо і трыццаць з гакам,
А ты
па-ранейшаму маладая.
Загадай мне
свае загадкі —
Ці ўсе цяпер адгадаю.
— Ішоў тота капя плота,
пытаўся ў жмуры:
«А ці дома ляпа!..»
— Адгадаў...
— А ці помкіш!
Жыў-быў бацян
На высокіх нагах.
На шырокіх лугах.
Ставіў пунькі-прыпунькі,

Накашваў сенца-сянца.
Будзем пачынаць зноў з какца!
— Будзем!..

*

Толькі грэба
спачатку
Добрых сяброў адведаць.
Пакланіцца бору з пашанай —
Мяне засланяў ад ветру.

Пашаптацца з чаротам
на возеры Ваўчэнскім.
Голас паслаць да прасторы ў сваты.
Поціск рукі зямляцкай, чэснай
На сваёй далані
узважаць.

*

Першы снег
ва ўсім наваколлі.
Светла —
куды ні глянеш.
Завірух беларывыя коні
Яшчэ не зацугляны.
Быццам снег вытрасаюць
з-за пазух:
Ціхі-ціхі,

да звону,
да болю.

Ён,
як прысакам,
засыпае
Жар лісцяў дубовых.

Маўчыць цішыня,
ці чаго кедачула,
Ці нешта ёй толькі адной вядома.
Не замерзла мая
рачулка-качулка —
Крывуха
з крутой вадою.

Глянеш —
даешся дзіву:
Плыню трава зеляняя ўзнята.
Чуваць на дне

каменьчыкаў ціўкат,
Нібы пакінутых качанятак...
Бор грэе ў сняжку
азяблыя ногі.

Аглух ад шапкі калматай.
Поплаў рыпіць пада мною.
Як шыбіна пад алмазам.

*

...Трывалы,
нібы беларусы ўсе,

Бог са старога мужыцкага роду
У белым, расхрыстаным кажусе.
Босы ходзіць
    Зюзя сівабароды.
Захоча пагрэцца —
    гакне ззаўха
Цяжкай булавой з кукарэчын.
Траха не абваліцца неба страху.
У барах толькі рэха закрэчка...
...За плячамі ў нядзелі мяшок,
З яго вытыркаецца тут жа
Ружовы
    з дзірачкамі пяточок.
Малеча па браціках тужыць.
У хаце абносяць вакол стала
Тры разы, каб ручыў,
    быў свойскім,
Аб засланку трукць,
    каб тоўстай была
Саланіна,
    каб раставала воскам...
...Сівераюць настольнікі,
    ручнікі,
Дакраніся — гатовы зафыркаць.
А ў драўляных ластвак
    зябнуць кіпцюркі,
Інёюць хвасты-растапыркі...
...Гаворку сабак

зразумеў стралец —
Навучыла змяя.
— А што ў казцы
Пра белых авец!
— Тут ёй і канец.
Другую трэба прасіць,
    каб яшчэ раз не ашукацца...

...Падбіты лётчык
    з Вялікай зямлі
Прыходзіць доўга ў прытомнасць.
Дзе яго збілі,
    калі,
Ніяк не можа прыпомніць...
Нервова компаса стрэлка дрыжыць.
Б'ецца жылка на скроні часта.
«Відаць, над зямлёю мне ўжо
    не кружыць»,
Гаворыць лётчык з адчаем.
.....

Усё гэта
    ў першым сказе маім,
Чыстым,
    як слова «мама».
У бары маім першым,
    сівым,
Ні галінкі не надламана.
Не замялі вятры палазні,

Што дадому вядзе
па гасцінцу старому.
...Ані следу здрады,
хлусні.
Ні слізгот,
ні заносу,
ні стромы —
На незаследжаным снезе...

1966

НЕБА ТВАІХ ВАЧЭЙ

Ераніму Стулпану

УСТУП

Прапанова Ераніма

Пузачы-
гарлачы
Адтапырваюць лычы.
Бога сонца
хвалячы,
Пі —
і бочак не лічы!

ЦЭНТРАЛЬНАЯ ТЭМА

Ярыла,
вусы распрамень,
Расшчодрыся на свята.
Сыноч твой,
яравы ячмень,
Таксама быў вусаты.
Спазнаў твой гнеў
і твой сугрэў
Ціхманым галубочкам.
А зараз гэтак раздабрэў,
Што трушчыць рэбры бочкам.

І сёння
    ў гонар ячмяня
Наліць у контур варта.
За сенцам ён ішоў штодня,
Ідзі па сонцу,
    кварта!

Плячыстых бочак
    строгі строй
У ганаровай варце.
Дарогай звычайю старой
Плысці,
    як чоўну,
    кварце.

Да раніцы не страшна мель.
Плівём,
    душу вяселім.
Мы п'ём за дуб,
    мы п'ём за хмель.
За дружбу дуба з хмелем.

Чуб хмелеў
    сівер не саскуб.
Дружба акрыў—
    не знішчыш!
Загуў пад абручамі дуб —
І хмель нырнуў на днішча!

У бочцы — глянь —
    не два шпунты,
А Бахус усявышні
Яе заторкнуў з дабраты,
Каб з піва клёк не выйшаў.

Цямней за ноч
    забіў струмень
Самлелі ў бога пальцы.
На волю вырваўся ячмень,
Упарты,
    як латгалец.

Ужо і тосты не наўме,
П'ём традыцыйны
    ў стоме
За тых,
Хто ў моры,
Хто ў турме
І хто ў радзільным доме!

Бярэ сваё спакойна хмель,
Міргае хітрым вокам.
У галаве сярдзіты чмель
Ужо гудзе,
    як свёкар.

Дзе ганаровай варты строй!

Не налічыць палевы.
І загулі,
за роем рой,
Нібы вуллі,
галовы.

Песня рвецца напрасцяк.
Не дае ачомкацца:
— Так-сяк,
Накасяк.
Пад сталом карчомка!

Ах, чарачка-
пазлачаначка.
Рукі ў бокі —
выйшла ў круг
Ушачаначка:
— А чарачка-каточак,
Пакаціся ў раточак.
Не стукачы.
Не грукачы,
Толькі костачкі
казычы!

Сунічная прагалачка.
На сонцы млей.
Русалачка-
латгалачка,
Хмялей

смялей:
— Стану супраць ветрыку,
Хай спаднічку развявае.
Хай у вёсцы хлопцы ўбачаць,
На які тавар багата!..
Плывём за трыдзевяць зямель.
Пне ветразь
вецар добры,
Аж покуль
разлаваны хмель
Не дасць дубовай доўбняй.

Як сеў за стол —
цярпі прымус,
Ён не завецца гвалтам.
Сам Бахус —
прозвішча на us —
На свет зірнуў прыбалтам!

Калі б...

ад маіх 31 адняць 13 год —
была б шчаслівая лічба.
Думка не ўголас

Ну, яшчэ якой нагодзе
Лепшай быць
і дзе?
З летам шчодрым паўнагоддзе

Латвіяй ідзе.

Нават хочацца прызнацца
Пашпарту назло —
Мне таксама васемнаццаць!..
Некалі было.

Поўня з поўняй сталі ўпоплеч,
Серабрыцца бруй —
Васемнаццаць,
цёплы поплаў,
Цёмны гай —
сябруй!

Васемнаццаць —
на лясчыне
Спеюць спарышы.
Дзьмухаўцовы цёплы іней,
Сцежкі спарушы!

Вочы сняцца.
Васемнаццаць —
Зябкі скрып драча.
Хочуць рукі рук кранацца
І плячо — пляча.

Потым
будзе шкліць лядочак
Першы недавер.

А матулям быць ля дочак
Хочацца цяпер.

Як на ліха на якое,
Дочкі не адны.
І стагі па-над ракою,
Быццам буданы.

Патаемнасць ціхіх змовін,
Палынок туті.
Нецярплівы хітры човен
Б'ецца ў берагі.
Пасвяціла поўня —
годзе,
Знікла за ракой.
Паўнаводдзе,
паўнагоддзе —
Матчын неспакой.

Лірычнае адступленне

*Бацька Ераніма,
або адкуль
блакіт Латгаліі*

Пасля дажджу прыціхлыя нябёсы.
Вады набраўшы ў рот,
у лебядзе

Замоўкла студня.
І мужчына босы
Вядро за вуха неслухам вядзе.
Спалоханая кнігаўка ўзлятае.
Так і гады
    кругамі адплылі.
І хочацца
    чым найдаўжэй ратаю
Нагою босай чуць
    цяпло зямлі.
Ён дабратаю высветлен,
    як ясень
Увосень сонцам,
    дзядзька Уладзіслаў.
Дык вось хто
    ўзяў капрызны дзень у засень,
Спакой
    на ўсю Латгалію паслаў.

Вядзе да лазні.
    Венікі падвялі.
Парог вартуюць камяні жарон,
Як вязень,
    піва томіцца ў падвале.
Ключы ў гаспадара —
    няўмольны ён.

Як голуба чужога, трапяткога,
Пыганне

я за пазухай нясу:
Шалее ярына і, выпадкова,
Не ён вясною адмыкаў расу!..

Спрадвечны Стулпан,
    як туман, ссівелы,
А вочы захлынаюць сінізной.
У іх звініць жаўрук вясны лясной,
Зірнуў на хмары —
    неба праяснела.

Латгалія —
    зялёнай дзяржава,
Стагоў мурожных ранішні абоз,
Я зразумеў,
    адкуль блакіт ласкавы
Тваіх азёр спакойных
    і нябёс.
Тваіх ільноў
    не адсінее неба,
Блакіт не адзвініць,
    як лёд тугі.
А вочам дзядзькі Упадзіслава
    трэба
Не ведаць
    ані воблачка тугі...

Працяг цэнтральнай тэмы

Вядома — Ліга!

Як парэчкі выспелі —
Янавы ягады!
Чабаровай выспаю
Даганяю я гады.
На душы адліга —
    Ліга!..
    Ліга!..
Даў пярун грымака
Зяцю,
    бо на прымака
Крыўдзілася прымаўка.
Кажа латышам спрадвеку:
«Лье, як на Ліга»,—
Ну, а лівень-недарэка
Разаспаўся як на ліха...
Тут яшчэ падумаць трэба,
Мазгаваць цярпіва,
Ліўняў болей у неба
Ці ў латгальцаў піва?..
Як Юпітэр, пыву
У вянку дубовым.
Песні кружаць галаву,
Стогнуць бочкі-бомы...
Расце з караня
Юны дубочак.
Далёка да дня,
Блізка — да бочак!

Ледзьве ўзяў у далонь
Кварту —
Прычашчаюся.
Скачу праз агонь —
Ачышчаюся
Ад грахоў былых
І — вядома, не ўслых —
П'ю за будучыя.
...Не забуду, чыя
Росы абівала,
Шью сбівала
Маладая рука.
Знаю я
Ды рака...

Заклучэнне

*Трэба развітвацца —
шчымлівы сум...*

Прапахламу зёлкамі,
    цёплай трухой,
Вясёламу ад ахалоды,
Прачнуцца на сене
    пад самай страхой
І жмурыцца ад асалоды.
Чакаць,

покуль росы сцяжына страсе,
І слухаць у ранішнім гаме.
Як галкі ступаюць па гулкай страсе,
Нібы не сваімі нагамі.

Глядзець, як прабіўся
прамень во тачкі,
Як кроквы жывіцай ржавеюць.
Нібы парасячыя пятакі,
У гонтах сучкі ржавеюць.

Павук мітусіцца —
праныру няўсцерп
Уплесці праменьчык у нерат.
У лаціну дзюбай
уторкнуўся серп.
Завяз —
ані ўзад ані ўперад.

Кот дрэмле спакойна —
мінуй сакавік,
Сапернікі вушы аб'елі.
Высокія стрэхі
прысніў адстаўнік
І хіб нашашэрыў ельнікам.

А певень баіцца
свой голас згубіць,
Галосіць услед —

даганяе.
Аж хочацца
глупства самому зрабіць,
Ляцець з дзіваком над гаямі.
Ды час халадзёнкаю горла лудзіць.
Настыла вада ў падзямеллі —
Глыбокая студня
у неба глядзіць,
Як мутнае вока
з пахмелля...

Вывады з цэнтральнай тэмы

Адчуў,
што нялёгкая праца — дружыць.
Дарога накусціла бровы.
Са свята ўстрыжана неяк дрыжыць
Спідометра палец нервовы.

..Да мора імчымся.
Не ўцямлю ніяк,
Што гэта са мною за дзіва:
Ці пену з заліва здзімае свяжак,
Ці можа з латгальскага піва!..

1965

БІЯГРАФІЧНАЯ ДАВЕДКА

Паэт Рыгор Барадулін належыць да пакалення пісьменнікаў, якія ўвайшлі ў літаратуру ў пяцідзсятыя гады; пакалення, на вачах якога па блакітных дарогах Бацькаўшчыны прагрэмела крываваая вайна; пакалення, на вачах якога і рукамі якога адбудоўваліся нашы гарады і вёскі, узводзіліся новыя заводы і фабрыкі, асвойвалася цаліна зямная і касмічная. Ён нарадзіўся 24 лютага 1935 года ў вёсцы Гарадок на Ушаччыне. Менавіта таму многае ў яго творчасці — аб гэтым непаўторным па сваёй прыгажосці кутку ардэнаноснай Віцебшчыны.

У 1954 годзе Рыгор Барадулін паступіў на філалагічны факультэт Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта імя У. І. Леніна. У гэты ж час на старонках рэспубліканскіх газет і часопісаў з'яўляюцца яго першыя вершы. Нізка «На зямлі цаліннай», якую паэт прывёз з казахстанскага стэпу, была адзначана сярэбраным медалем VI Сусветнага фестывалю моладзі і студэнтаў у Маскве.

У 1959 годзе Рыгор Барадулін абараняе дыплом. У гэтым жа годзе выходзіць яго першая паэтычная кніга «Маладзік над стэпам». Затым зборнікі: «Рунець, красаваць, налівацца» (1961), «Нагбом» (1963), «Неруш» (1966), «Мех шэрых,

мех белых» (1963), «Красавік» (1965), «Дойны конь» (1965).

Творы Рыгора Барадуліна знаёмы і рускаму чытачу. У выдавецтве «Маладая гвардыя» выйшла кніга «Цалінаград» (1961), у «Савецкім пісьменніку» — зборнік лірыкі «Бусел на страсе» (1966).

У выдавецтве «Ліесма» ў перакладзе на латышскую мову выдадзена кніга лірыкі «Час сенакосу». Шмат увагі паэт аддае перакладу паэтычных здабыткаў братніх народаў, а таксама лепшых твораў сусветнай класікі. У яго перакладах друкаваліся вершы і паэмы Д. Байрана, Ул. Бранеўскага, Я. Райніса, Э. Межалайціса і інш.

Паэт-шукальнік, паэт-вандроўнік, чалавек неспакойнай душы, Рыгор Барадулін заўсёды ў дарозе, заўсёды сярод герояў сваіх твораў.

© OCR: Камунікат.org, 2012

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2012

© PDF: Камунікат.org, 2012

ЗМ ЕСТ

Адам і Ева
На цаліну
Вечар над Таболам
Ліст з дому
Добрай раніцы!
* * * Як захлынуўся ад радасці жаўранак
* * * У верасня — свой, асаблівы пах
Бацьку
Па зялёных венікі
Трэба дома бываць часцей
Палата мінёраў
Калыска
Скрыпачы
Вятрак
Сталасці пара
Цялушка
Труба
* * * Калі пачнуць ад дахаў цені класіцыя
Снапавоз
Станцыя Грамы
Першы напасёл
Глушцы і шматтыражка
* * * Заспаная раніца мжыстая
Партызанскія котлішчы
* * * Праезд па цэнтральнай вуліцы
Матылёк
На беразе Ваўчэнскага возера
* * * Мы з маці
Цымбалы
Стэарынавая свечка

* * * Успаміны — неўзарваныя міны...
* * * Драч крычыць у густым тумане
Боты
Правінцыя
* * * Смуткам і радасцю чалавечаю...
Дзверы
Бусел
Сады
Нагбом
* * * Гэта расказ пра коніка
Памяці А. В
Смага
Памытая падлога
Пасля навальніцы
* * * Адно я знаю на ўсіх чыгунках
Паром
* * * Дарога такая
Паляць бульбоўнік
* * * Мохам зязюльчыным
* * * «На Беларусі...»
Янку Купалу
Дуброўка
Вярнулася песня дахаты
Прадчуванне
Радзіме
Сафійка
Лодкі
Мая мова
Купаляняты
Парк
Панядзелак
* * * Плывуць пльгты

* * * Слаўлю чысты абрус
Партызанскі край
Белья ночы
* * * Яшчэ гетэры старажытнай Грэцыі
Варшава
* * * Гналі роднай зямлёй палонных...
Мая бацькаўшчына
Стары ляснік
Дзятлінка
Чалом табе, Енісею!
Падплываючы да Дудзінкі
Каргыраа
Маралу зразаюць панты
Шапка
Зазімак
Камяні Брэсцкай крэпасці
Год
Верасовачка
* * * Ішла над ціхім лесам поўня
Кашуля Паўлюка Труса
Вечнасць
Каляндар
Леснічоўка Вэздзіс
* * * Удары перуна
Паэма жытняй скібе
Рыжскія рукавічкі°
Неруш
Лісток ушацкай восені
* * * Птушкамі колісь былі цыганы
* * * Ліст высах, залелы
Лясная дарога
Порт

Дом на сопцы
* * * Ад «не трэба, не трэба»
* * * Надта доўга з люстэркам не раяцца..
Карэянка
Ураджай
Дзед і мора
Ціхі акіян
Танцуе таджычка
Бузкашы
* * * Калі б усе вятры Беларусі..
* * * Чаканы міг спакою
* * * Ты—мой трывожны успамін.
* * * Аб адным я цябе прашу...
* * * Дзень пачынаю.. .
Гняздо шэрай чаплі
* * * Мы ў гасцях у Наднямоння...
Балада пра Мянеска
Куліна
Матчына хата
Вяртанне ў першы снег
Неба тваіх вачэй .
Біяграфічная даведка

Барадулін Р.

Адам і Ева. Лірыка. Мінск, «Беларусь», 1968. 256
с. з іл. 8000 экз. 91 к.

У кнігу Рыгора Барадуліна «Адам і Ева»
ўключаны лепшыя вершы і паэмы з ранейшых
зборнікаў, а таксама новыя творы.

На беларусском языке
Рыгор Иванович Бородулин
АДАМ И ЕВА

Издательство «Беларусь»
Минск, Ленинский проспект, 79.

Рэдактар Л. Салавей. Мастацкі рэдактар Л. Прагін.
Тэхнічны рэдактар Г. Федарук. Карэктар Л. Баўдзей.

АГ 08607. Здадзена ў набор 18/1 1968 г. Пади. да
друку 17/1V 1968

Тыраж 8000 экз. Фармат 70X90 ^{1/32}. Папера друк. №
1. Ум. друк. арк, 9,36. Уч.-выд. арк. 7,6. Зак. 911.
Цана 91 кап.

Паліграфічны камбінат імя Я. Коласа. Мінск,
Чырвоная, 23.